

# Lietuviai

The Lithuanian Semi-Weekly Newspaper. Authorized by EUROM/HC Civil Affairs Division. Authorization No. UNDP 203. Publisher: A. L. A. K. U. N. A. S., (13 B) Memmingen, Postfach 2. Circulation: 9,000. Printer: Dietrich & Schuster, Memmingen, Schranneplatz 6. Atsak. redaktorius-leidėjas A. L. A. K. U. N. A. S., vyr. redaktorius V. Meškauskas, redaktorius J. P. Palukaitis. Redakcijos ir Administracijos adresas: (13B) Memmingen, Postfach 2, Tel. 2677. Laikraštis eina dukart savaitėje. Paskiro Nr. kaina 0,40 DM. Prenumeratos kaina Vokietijoje 3,— DM, užsakant užsieniui 4,— DM mėnesiui.

Nr. 17

1949. IX. 17.

## Europos valiutų nuvertinimas

New Yorkas (m). Pasaulinio banko prezidentas Eugene R. Blackas, atidarydamas pasaulinio banko ir tarptautinio valiutų fondo tarybos posėdžius, pareiškė, jog Europos valstybės turės nuvertinti savo valiutas, kad tuo būdu paskatintų eksportą ir dolerinius kraštus. Jis supranta, kad išplaukiančius sunkumus, tačiau kitos išeities nėra. Toliau jis nurodė, kad daug valstybių dabartinėmis sąlygom esant negali siekti užsibrėžtų socialinės gerovės tikslų. Blackas reikalavo, kad JAV sumažintų savo įvežamuosius muitus.

„New York Times“ praneša, valiutų specialistai sutarė, kad svoro vertę reikia numušti iki 3 dolerių 20 centų (iki šiol buvo oficialiai 4 dol., gi neoficialiai, laisvoje valiutų prekyboje, apie 3 dol.).

Britų finansų ministerijos informatorius pareiškė, kad jis galės tik tą pasakyti, ką ir ministeris Sir Staffordas Crippsas daug kartų sakė, būtent, paneigti galima svoro nuvertinimą.

### JAV prieš aukso kainos pakilimą

Pasaulinio banko ir valiutų tarybos posėdyje JAV finansų ministeris Snyderis pasisakė prieš Pietų Afrikos Unijos pasiūlymą pakelti aukso kainą. Praktiškai tai reikštų dolerio nuvertinimą. Snyderis grėšė pasinaudoti savo veto teise. Paskutinėmis žiniomis, Pietų Afrika savo pasiūlymą dėl formalių priesaikių atšiemė.

JAV paskutinių penkių metų laikotarpį

## Skandinavijos ministerių konferencija

Kopenhaga (UP). Danijos, Norvegijos ir Švedijos užsienio reikalų ministrai trečiadienį Kopenhagoje tarėsi dėl bendros laikinos ateinančiam JT visuotiniam susirinkimui. Danijos užsienio reikalų ministeris Rasmussenas ir Norvegijos — Lange tą patį vakarą išskrido į Washingtoną dalyvauti Atlanto tarybos posėdyje.

## Palestinos derybos nutrūko

Lausanne (UP). Paruosiamosios taikos sutarties derybos tarp Izraelio iš vienos pusės ir Egipto, Jordanijos, Sirijos bei Libano — iš kitos po 4 su pusę mėnesio nutrūko, nieko pozityvaus nesutarus. JT Palestinos komisija, kuriai Lozanoje iš karto pirmininkavo amerikietis M. Etridge, o vėliau jo tautietis P. A. Porteris, abiejų partijų delegatus pareikalavo spalio 15—20 d. d. atvykti New Yorkan išsiaiškinti visus ginčijamuosius klausimus, žinoma, atsigaubant naujus pasiūlymus sienų klausimu.

Po Lozano konferencijos susidariusi padėtis yra tokia: Izraelis reikalauja pripažinti jam žydų kariuomenės užimtas Palestinos dalis, nors pagal JT dalybų planą jos tenka arabams; arabų valstybės reikalauja atiduoti kai kurias sritis, pagal padalinimo planą tenkančias Izraeliui, kad būtų kur įkurdinti 750.000 arabų pabėgėlių. 100.000 pabėgėlių, kuriuos Izraelis pasižadėjo priimti atgal, priimami su sąlyga, kad jie negalės grįžti į savo senas gyvenvietes, kurias jau yra užėmę žydai, bet turės apsigyventi ten, kur Izraelio vyriausybė, „pagal turimus butus ir atsivėlgdama į karinius reikalus“, juos patalpina.

Arabų delegacijos yra sutikę su Jeruzalės sutarptautinumu JT projekte numatyta prasme, o Izraelis sutinka, kad būtų sutarptautintos tik šventosios vietos, kitos gi miesto dalys — nebūtų pavestos tarptautinei kontrolei. Jau balandžio pradžioje penkios ministerijos buvo iš Tel Avivo perkeltos į Jeruzalę, o neseniai paskelbta, kad numatoma perkelti dar dv. ministerijas.

## Atsisaukimai prieš Titą

Belgradas (BBC). Jugoslavijos informacijos ministerija Rajko bylą pavadino anti-jugoslaviska provokacija ir „pačių bėgėdžiausių paskutinių laikų dokumentu“.

Trečiadienį Belgrade buvo platunami prieš Titą nukreipti atsisaukimai. Tuo kominformo pagrindis pirmą kartą pasirodė viešumoje. Atsisaukimai nakties metu buvo kėlimi į laisvą dežutę. Juose „padorus darbininkai“ raginami atsiskaityti su „kriviniuoju Tito režimu“.

Po pasibaigusių JAV kariuomenės didžiųjų manevrų, JAV kariuomenės Vokietijoje vadovybė pareiškė, kad „constalabury“ ir I. divizijos daliniai manevruose pasirodė taip gerai, kad jais galėtų džiūtuotis bet kokia kariuomenė.

## Paskutinę valandą

\* Achesonas, Bevinas ir Schumanas nutarė dar kartą kreiptis į Sovietų Sąjungą, prašant ją dalyvauti Austrijos valstybės sutarties paruošime. Vakarų valstybės tuo reikalu siūlo susaukti naują specialiu įgaliotinių konferenciją Washingtone. Ministeriai pareiškė savo pasitenkinimą dėl Vakarų Vokietijos įsteigimo ir aptarė padėtį Balkanuose.

\* Josephas Reimannas, vakarinių zonų komunistų vado Maxo Reimanno sūnus, kaip praneša britų įstaigos, pabėgo iš sovietų zonos į Berlyno britų sektorių. Josephas Reimannas, kuris šių metų balandžio mėn. grįžo iš sovietų nelaisvės, tėvo patarimu įstojo į sovietų zonos policiją. Čia jis pamatė tikruosius komunistų kėslus, nutarė bėgti į Vakarų.

\* Spalio 6 d. britų zonoje prasidės bendri britų, amerikiečių, prancūzų, olandų, belgų ir norvegų kariuomenių manevrai.

## Politiniai pasitarimai Washingtone

Washingtonas (AP). JAV ir D. Britanijos užsienio reikalų ministrai Achesonas ir Bevinas antradienį tris valandas kalbėjosi apie bendros politikos Antimusiuose ir Tolumuosiuose Rytuose nustatymą. Kaip pranešama, svarbiausia tema buvo taikos sutartis su Japonija. Kaip žinoma, tą sutartį sudaryti kliūdo nuomonių skirtumas su Sovietų Sąjunga. Achesonas pareiškė spaudos atstovams, kad jis ir Bevinas esą vienodos nuomonės, kad būtina reikalinga galimai greičiau sudaryti Japonijos taikos sutartį. Į paklausimą, ar Vakarai, jei sovietai atsiskaitytų, vieni pasirašytų tą taikos sutartį, Achesonas atsakė:

„Mes norime, kad visi dalyvautų. Aš nemanau, kad kuris nors iš mūsų jau dabar žino, ką reiktų daryti, jei šis mūsų noras neišsipildytų“.

### Ir Schumanas dalyvaus

Achesonas toliau pranešė, kad jis su Bevinu sutarė pasitarimus apie Vokietijos reikalus nukelti į ketvirtadienį, kad tuo būdu davus progos juose dalyvauti ir Prancūzijos užsienio reikalų ministeriui Schumanui. Achesonas nurodė, kad bus analizuojama Vokietijos būklė, tačiau nedaromi jokie sprendimai.

Trečiadienį abu užsienio reikalų ministrai

## Adenaueris - Vokietijos kancleris

Bonna (m). Vakarų Vokietijos seimas 202 priėmė prezidento Prof. Heusso pasiūlymą pirmuoju naujosios Vokietijos federacinės respublikos kancleriu (ministeriu pirmininku) skirti CDU vad. Dr. Konradą Adenauerį. Tokiu būdu Adenaueris gavo pačią mažiausią daugumą. Idomu, kad trys atstovai priešingai seimo santvarkos nuostatom ant balsavimo kortelės vietoje „taip“ arba „ne“ parašė Adenauerio pavardę. Seimas specialiu nutarimu pripažino ir tuos tris balsus galiojančiais, tokiu būdu ir buvo surinkti 202 balsai, 142 atstovams pasisakius prieš, o likusiems susilaikius.

Dr. K. Adenaueris yra gimęs Rheino krašte 1878 metais. Baigęs Bonnoso universitetą Adenaueris vertėsi advokatura Kōlne. 1906 metais buvo išrinktas į tuometinę tarybą, o 1917 m. vyriausiuoju burmistru. Tame postovyje išbuvo iki 1933 m. kovo mėnesio, kada buvo nacių nušalintas. Po Röhm pučo 1934 m. ir po pasikėsinimo prieš Hitlerį 1944 m. liepos 20 d. Adenaueris buvo trumpą laiką suimtas. Jis priklausė visą laiką Centro partijai, o po karo organizavo krikščionių demokratų (CDU) partiją. Adenaueris buvo pereinamais metais suauktos parlamentinės tarybos (steigiamojo seimo) pirmininku.

### Administracijos pasikeitimas

Washingtonas (m). Oficialiai pranešama, kad rugsėjo 20 d. 11 val. vidurinės Europos laiku JAV karo departamentas perduos Vokietijos okupacinės zonos administracinį reikalus Valstybės Departamentui (užsienio reikalų ministerijai).

\* Naujasis Vokietijos kancleris Dr. K. Adenaueris savo naują vyriausybę seimui pristatys antradienį. Dr. Adenaueris pareiškė spaudos atstovams, kad tarp Vokietijos ir Sovietų Sąjungos nebus nuosirdžių santykių iki Vokietijai nebus grąžintos naujos atplėtos ir prie Lenkijos prijungtos teritorijos. Adenaueris pabrėžė, kad Vokietija niekuomet nesutiks su tokiu okupacinių valstybių susitarimu, kuriuo tos teritorijos būtų paliktos Lenkijai.

## Graikija graso Albanijai

Atėnai (UP). Faktas, kurį tarp kitų patvirtino ir JAV misijos Graikijoje viršininkas generolas J. A. van Fleetas, kad 8—9.000 Graikijos sukilielių pasitraukė į Albaniją ir Bulgariją, gali priversti Graikiją — kaip pareiškė Graikijos delegacijos ir JT visuotinę susirinkimą informatorius — pasinaudoti JT chartos 51 str. ir savisaugos sumetimais įsiveržti į Albaniją.

Tas 51 str. nustato, kad Chartos nuostatai nepaneigia individualinės ar kolektyvinės apsigynimo teisės, jei kuris nors JT narys yra ginčiuo užpuolimo aukta. Toliau str. numato, kad prieš pavartojant tokią savisaugos priemonę reikia apie tai pranešti Saugumo Tarybai ir ji neturi pažeisti jos autoriteto bei teisų.

Tuo str. pasinaudojant Graikijos vyriausybė ir planuoja įvykdyti pacifikacijos akciją Albanijoje, nes priešingu atveju sukilieliai vėl versis iš Albanijos atgal į Grai-

kiją. Tai idėjai pritaria beveik visi graikų politikai ir visuomenė.

AP praneša, kad Graikijos kariuomenės štabai tik labai griežtomis priemonėmis pasisekė nuo kėršto priemonių sulaukyti tuos kareivius, kurie buvo apsaudomi iš Albanijos teritorijos.

Atėnų vyriausybės sluogsnuose sutinkama, kad žygis į Albaniją gali sukelti 3. D. karą, jei į kiltų konfliktą tiesiogiai įsimašytų Sovietų Sąjunga. Tačiau šia manoma, kad sovietai vis dėlto vengs tiesiogiai intervenuoti, nes jie karo šiuo momentu nenori, o be to, juos nuo Albanijos skiria Jugoslavija.

JT Balkanų komisija savo antradienio raporte konstatavo, kad Graikijos kariuomenės daliniai per paskutines kautynes Grammos kalnyne iš tikrųjų keletą kartų pažeidė Albanijos sieną, tačiau „tai buvo teisėtus savisaugos aktai, išsauloti pavyzdžio neturinčių provokacijų iš Albanijos pusės“. Komisija taip pat konstatuoja, kad tik Albanijos kariuomenės daliniais įsikišus, Graikijos sukilieliai galėjo pabėgti į Albanijos teritoriją, tuo tarpu maži Graikijos kariuomenės daliniai, apsaudomi iš Albanijos, ieškojo priedangos, ir netyčia įžengė į Albanijos teritoriją.

BBC informuoja, kad Graikijos ministras pirmininkas Diomedes pareiškė, jog Graikija tik tuo atveju numatanti pulti Albaniją, jei iš jos teritorijos dar kartą bandys veržtis sukilieliai.

Graikijos užsienio reikalų ministeris Caldaris išvyko į New Yorką vadovauti Graikijos delegacijai JT visuotiniam susirinkime.

## Budapešte prasidėjo parodinė byla

Budapeštas (BBC). Penktadienį Budapešte prasidėjo buv. užsienio reikalų ministerio komunisto Rajko ir kitų septynių vad. vengrijančių asmenų byla, kurioje jie yra kaltinami valstybės išdavimu, trockizmu ir vidūizmu ir sąmokslu prieš dabartinį režimą.

Budapeštas (UP). Porą dienų prieš prasidedant parodinei Vengrijos titininkų grupės bylai, komunistų partija laikraščiu skelbimais ir demonstracijomis pradėjo didžiulę kampaniją, reikalaujanti teisiamesiems mirties bausmės. Daugiau negu pusė vieno komunistų organo „Szabad Nep“ numerio buvo pašvęsta kaltinamojo akto tekstui paskelbti.

Prokurorų paskirtas Gyula Alapaisas, ejęs tas pačias pareigas Mindszenčio „špiunazo byloje“. Iš kaltinamojo akto reikia spręsti, kad penktadienį prasidėjusios bylos kaltinamieji prisipažinę kaltais. Už tariamus nusikaltimus jiems gresia mirties bausmės.

Teisėjų kolegija susidės iš keturių teismo tarėjų ir vieno profesionalo teisejo. Pirmieji atstovauja keturias politines partijas, įskaitant ir „koalicinę“ vyriausybę. Teismo pirmininku paskirtas P. Janko, vienas iš žymiausių Vengrijos teisininkų. Jis pagarsėjo jau 1945 m., pirmmininkaudamas kolegijai, kuri nutėisė mirti Vengrijos kvistingą Ferencą Szalasi ir kitus koloborantus. Janko pirmininkavo ir apeliaciniam teismui, atmetusiam Mindszenčio apeliaciją.

Svarbiausias iš kaltinamųjų, be abejo, yra buv. vidaus, o vėliau užs. reik. ministeris Laszlo Rajkas. Kaltinamajame akte sakoma, kad jis prisipažinęs, jog norėjęs Vengriją išduoti Jugoslavijai. Be to, jis kaltinamas karo nusikaltimais ir šnipinėjimu.

## Juozapas prieš Juozapą

Paryžius. Laikraštis „Ce Matin“ paskelbė idomų žinių apie Tito asmeninius santykius su Sovietų Sąjunga. Pasak laikraščio, Juozapas Brozas-pasivadinęs Titu, jau nuo 1931 m. turi pagrindo nekesti Juozapo Džugašvilio, pasivadinusio Stalinu. Titas, kuris 1. D. karo metu buvo Austrijos armijos paskarininkis, perbėgo pas rusus, kad kovojus prieš Habsburgų dinastiją, tačiau jis buvo dėl savo kairiųjų pažiūrų išsiųstas į Turkęstaną, kur turėjo skaldyti akmenis. Po karo grįžęs į Kroatiją netrukus pateko į konfliktą su policijos įstaigoms ir vėl bėgo į Rusiją. Maskvoje jis Povilo Cugovičiaus vardu dirbo profesinių sąjungų įstaigoje.

Tos įstaigos pasiūstas 1931 m. jis važiuojo į Paryžių. Grįžus NKVD jam prikišo ryšius su trockistais ir pasiuntė į Uraltį. Čia jis dirbo viename metalo fabrike ir 1933 m. „už gerą elgesį“ buvo amnestuotas. Tačiau į užsienį jo jau nebesiuntė, jis tebuvo eilinis

kominformo tarnautojas. 1936 m. Tito Koštico slapyvardė pasirodė Ispanijoje, kur kovojo tarptautinės brigados eilėse. Ties Guadalarajara buvo sužeistas. Grįžęs į Sovietų Sąjungą turėjo aiškintis dėl draugystės su sovietų konsulu Barcelonoje, kuris buvo kaip trockistas neseniai suimtas.

Kas įvyko toliau — nežinoma. Kaip ir kodėl iš Brozo — Gugovičiaus — Koštico jis virto Titu irgi nežinoma. Kai santykiai tarp Maskvos ir Belgrado pablogėjo, Stalinas į Belgradą pasiuntė MVD šefą Beriją, kuris Titą pakvietė į Maskvą, bet Titas į spąstus neėjo ir netgi neatsakė į Stalino laišką, kuriame buvo siūloma pasikalbėti „kaip žmogus su žmogumi“. Netrukus prasidėjo viešas konfliktas. (AZ)

Varšuva (BBC). Lenkijos ne katalikų eklezijų atstovai įteikė vyriausybei memorandumą, kuriame protestuoja prieš popiežiaus ekskomunikacijos dekretą.

Antras kaltinamasis yra Georgys Palifys, vengrų kariuomenės vyr. inspektorius, taro atveju jis būtų tapęs jos kariuomenės vadu. Palifys, šiandien dar tik 40 m. amžiaus, buvo vienas iš svarbiausių vengrų pasipriešinimo sąjūdžio organizatorių. Naujojoje komunistinėje armijoje jis iškėlė ir netrukus užėmė politinio skyriaus viršininko vietą gynybos ministerijoje. Vėliau buvo pasienio apsaugos komendantas, gynybos ministerio pavaduotojas ir pagaliau generalinis kariuomenės inspektorius — tai aukščiausias karinis rangas dabartinėje Vengrijoje. Jis kaltinamas išdavimu ir perversmo ruošimu.

Trečias kaltinamasis yra jugoslavas Lazaras Brankovas, Jugoslavijos karinės misijos narys, vėliau Jugoslavijos pasiuntinybės reikalų vedėjas. 1948 m. paskelbus kominformui anti-titine rezoлюция, jis perėjo Maskvos pusėn. Kaltinamajame akte sakoma, kad jo įsakymu Budapešte buvo nužudytas vienas prieš Titą nusiteikęs jugoslavų studentas. Toliau jis kaltinamas šnipinėjimu ir ruošimusi nuversti Vengrijos vyriausybę.

Ketvirtasis, Dr. Tiboras Szonyis, viešai mažiau žinomas už pirmuosius, komunistinėje hierarchijoje buvo užėmęs labai svarbią vietą: buvo kadru tarnybos šefas. Jo pareiga buvo sekti aukščiausius ir vidutinius partijos narius. Jis turėjo skirti patikėtinius į administracijos ir pramonės postus. Kaltinamajame akte nurodoma, kad jis, tariamo OSS misijos šefo Allano Dulleso pavestas, ir strateginius Vengrijos administracijos postus išmugėlavęs tris amerikiečių šnipus.

Kitas kaltinamasis Andrasas Szalai, nuo 1935 m. šnipinėdamas vengrų policijos naudai, išdavęs 64 komunistus, kurie buvo nutėisti mirti. Jis taip pat kaltinamas išdavimu ir sąmokslu prieš Vengrijos „respubliką“. Tuo pat kaltinami ir Milenas Ognjenovicssas, serbų kilmės Vengrijos pilietis, ir Bela Korondys, buv. kapitonas, vėliau asmeninis Rajko atache vidaus reik. ministerijoje bei Palifio patikėtinis. Jam buvo pavesta organizuoti patikėtinius batalionus, ir, Titui davus ženklą, pradėti sukiliama.

Pal Justus intelektualas, buv. trockistas. Karą praleido vokiečių priverčiamųjų darbų stovyklose Jugoslavijos vario kasyklose; po karo buvo Vengrijos socialdemokratų teoretikas ir spaudos viršininkas. Kaltinamajame akte teigiama, kad jis nuo 1932 m. šnipinėjęs policijos naudai ir pseudonimu „K-17“ dirbęs fašistams. Jis buvo svarbiausias Jugoslavijos šnipas; nurodymus gaudavęs tiesiog iš Jugoslavijos vidaus reik. min. Rankovičiaus.

### TRUMPOS ŽINIOS

\* Saugumo Tarybos posėdyje Sovietų Sąjungos atstovas pareiškė septynius kartus veto prieš naują valstybių priėmimą į JT narius. Tų valstybių tarpe yra ir Austrija, Italija bei Portugalija. Sovietai siūlo iš savo pusės prisiimti en bloc (iš karto) visus tryliką kandidatų: jų tarpe ir savo satelitus — Vengriją, Rumuniją, Albaniją, Bulgariją ir Mongoliją.

\* Britų geležinkeliečiai, atmetus jų reikalavimą pakelti atlyginimus, vėl nutarė pradėti savaitgalio streikus.

\* Washington kalbama, kad sekančią savaitę prasidėsiančio JT visuotinio susirinkimo metu keturi didieji užsienio reikalų ministeriai susirinkus neviešam pasitarimui. Esą tikra, kad ir Višinskis atvyks į New Yorką.

\* Australija davė Cekoslovakijai 1 milijono svarų sterlingų kreditą pirkti vilnos.

\* Pasikėsintojas prieš Izraelio ministrą pirmininką Ben Gurioną 35 m. amžiaus Abrahamas Zerfatiss pasirodė esąs nesveiko proto. Policijai jis pareiškė, norėjęs sukliudyti 3. D. karui prasidėti.

\* JT taktinio komisija paskelbė planą Jeruzalės miestą padalinti į du sektorius, kurie nepriklausomai tvarkytųsi ir būtų JT komisaro žinioje. Žydams ir arabams būtų uždrausta savo sektoriuose laikyti bet kuriuos karinius įrengimus ar įgultus.

\* Sovietų zonos laikraščiai praneša, kad sovietų įstaigos tam tikromis valandomis leidžia per visą eilę pereinamųjų punktų laisvai, be leidimo, įeiti į savo zoną.

\* Tarp Hamburgo ir Berlyno pradėjo kursuoti tiesioginis greitis „skajojės hamburgietis“.

\* JAV plieno darbininkai priėmė prezidento Trumano pasiūlymą atidėti streiką dar dešimtį dienų — iki šio mėn. 25 d. Esą vilties, kad nesutikimus dėl algų padinimo pavyks geruoju likviduoti.

### Radaras šlubuoja

Nürnbergas. (UP). Didžiųjų JAV armijos manevrų, kuriuose praėjė savaitę dalyvavo apie 12.000 karių, metu konstatuota, kad radaro sistema puolančiųjų „priešo“ bombonešių arba visai nepastebėdavo, arba buvo pervėlav pastebėdavo. Jau pavasarį vykusiuose manevruose šis defektas buvo pastebėtas, ir klaidų nepavyko iki pat šio laiko surasti.

Vieną kartą pavyko šešiams B-50 bombonešiams nepastebėtiems po radaro tinklą išvertyti į gynybų teritoriją ir „subombarduoti“ du naikintuvų atsparos punktus. Kitą kartą „slaptiesiems agentams“ pasisekė į gynybų radaro stotį išmugeliuoti sprogstamosios medžiagos ir šią stotį „sunaikinti“, prieš pat antrąjį bombonešių grupelį pradendant puolimą. Teisėjų komisijos sprendimu, visi gynybų naikintuvai buvo paskelbti sunaikintais.

### Nedarbo sumažėjimas JAV

Washingtonas (USFS). JAV vyriausybės informatoriai paskelbė, kad visose JAV ūkio srityse, išskyrus žemės ūkį, dirbančiųjų skaičius per rugpjūčio mėn. smarkiai pasūko. Taip pat padidėjo ir pramonės gamyba. Kaip jau buvome pranešę, bedarbių skaičius per rugpjūčio mėn. krito iš 4.095.000 iki 3.689.000 t. y. sumažėjo 400.000. Dirbančiųjų skaičius, nepaisant žemės ūkio dirbančiųjų, per tą patį laiką padidėjo 1.368.000.

JAV prekybos ministerijos statistikos tarnyba toki dirbančiųjų skaičiaus padidėjimą apibūdino kaip „didžiausią vieno mėn. bėgyje per eilę paskutiniųjų metų“. Tuo tarpu žemės ūkyje dirbančiųjų skaičius sumažėjo, kas tarp kitko yra pilnai suprantama, atsiminus, jog visi sezoniniai darbai žemės ūkyje yra baigti.

### Kaip veikia Secret Service

## Suolis į Prancūziją

Baigęs šiuos kursus, turėjau pristatyti vieną butą, Londone, kur buvo slaptųjų operacijų štabo Prancūzijos skyrius. Čia buvau atitinkamai apūpinintas žygio reikieminėmis. Vienas prancūzų stuvėjas pasivijo man kostiumą, iš prancūziškos medžiagos; net sągos buvo prancūziškos, su įrašais „La belle jardiniere“. Gavau prancūziškus batutus, kaklaraiščius, baltinius, kojines. Nežūrė visų mano protestų, turėjau ir senąją savo angliškąją pypkelę pakeisti prancūziška; į ją tegalėjau kimšti tik pilką prancūzišką tabaką.

Kitame kambaryje vienas valdininkas apmindžio mano dokumentus ir maisto korteles, kad jie atrodytų apdėvėti. Jo padėjėjas karštu laidytuvu sutvarkė šeimos fotografijas ir kitus popierius, kad jie būtų pageltę. Trečiasis keliasdešimt kartų su-lankstė ir atlankstė prancūziškąjį demobilizacijos įsakymą, kad jis nebūtų naujas.

Mano identifikacijos dokumentai buvo datuoti 1939 m. data. Pagal juos aš buvau kilęs iš mažo siaurės Prancūzijos miestelio, kurio ašyruvai; vokiečiams įgyjuojantį Prancūziją, buvo visai sunaikinti — kad nebūtų galima nieko sukliudyti. Aš palaipsniui stengiausi išgyventi į savo naująją „ekscelenciją“: dabar buvau viengungis, ir

Istojiama į Atlanto pakta — bet ir ne tik tai — priverė JAV peržiūrėti savo strategines pažiūras. Idomu, kad plačioji visuomenė to pažiūrų pasikeitimo, kuris dabar jau yra įvykęs faktas, beveik nepastebėjo.

Trys faktoriai kildė greitai rasti naują karo organizacijos formą. Visų pirma bendros strateginės būklės pasikeitimas; staigus perėjimas iš žiurovo rolės, kuria JAV džiaugėsi beveik 150 metų (1783—1940), į visą pasaulį apimančią konfliktą, atnešusį naujus strateginius ir ūkinius išsipareigojimus. Nestebėtina, kad iš karto buvo sunku suvokti tuos visus pasikeitimus, juo labiau, kad Jungtinių Tautų organizacijos įsteigimas ir interesų priešingumo su Sovietų Sąjunga užmaskavimas, pasunkino tą procesą. Tik tada, kai tie priešingumai buvo visai aiškūs, kad JAV pakerypo Atlanto pakto pusėn, tik tada buvo supras-tas reikškas surasti naują karo organizacijos formą.

Antras faktorius, kuris tam kildė buvo priešingumai tarp trijų kariuomenės rūšių. Laivynas, sutriuškinęs Japoniją Ramiame vandenyne, staiga pasijuto esąs be priešų ir pradėjo sau ieškoti naujų uždavinių. Juos jis tikėjosi rasti statydamas milžiniškus lėktuvnešius, iš kurių pakilę lėktuvai galėtų dalyvauti strateginiame bombardavime. Aviacija, manydama, kad tik ji viena nugalėjo Japoniją ir Vokietiją reikalavo jai pavesti vadovaujančią rolę.

Trečias faktorius buvo atominė bomba. Ji, ne tiek kaip objektyvus laimėjimas faktorius, bet tiesiog kaip apokaliptinė vizija, pakeitė amerikiečių vaizduotę. Sensacingi Hirošimos ir Nagasaki katastrofų atvaizdavimai sudarė nuomonę, kad per kelias valandas galima sunaikinti bet kurį kraštą. Atrodė, kad tas „absoliutus ginklas“ vienu smūgiu apvertė aukštyn kojom visas strategines pažiūras. Ilgai truko iki pagaliau atominė bomba buvo iš pagrindų pervertinta. Kariniai ir mediciniai bombų sprogimų Hirošimoje, Nagasaki ir Bikini tyrinėjimai parodė, kad atominė bomba iš tikrųjų toli praneša visus kitus ginklus, tačiau tam tikrų priemonių pagalba jos veikimą galima žymiai sumažinti. Tenka tačiau pastebėti, kad tas pralaimėjimo procesas, kuris pirmą kartą pasirodė diskusijose dėl anglų fiziko Blacketto knygos, (savo laiku minėtos „Mintyje“), apėmė tik karinius sluoksnius. Masės apie tai nieko žinoti nenorėjo. Plačioji JAV visuomenė, anot garsaus „New York Times“ karinio bendradarbio Hansono Baldwinso, toliau „tik“ į atominį karą „didžiudamasi savo

Prekybos ministeris Charles Sawyeris tuos reiškinius taip aiškina: „Dirbačiųjų skaičiaus pakilimas reiškia, kad dabartinė mūsų ūkio recesija vėl pradeda išsilyginti. Tie smūgiai, kuriuos patyrė mūsų gamybos metais, buvo normalūs, ir mūsų gamybos būklė, dirbančiųjų skaičius bei apyvarta yra dar labai didelė. Nors nedarbo mastas ir tam tikros dirbančiųjų dalies trumpalaikis darbas ir verčia taisy reiškiniais susirūpinti, tačiau mes galime ir toliau žengti pažangos keliu, nes mūsų ūkio pagrindai yra visiškai sveiki“.

Prezidento Trumano patariamasis tikinės komisijos pirmininkas Dr. Edwinas R. Nourse pareiškė spaudos atstovams, kad komisijos įsitikinimu JAV ūkinė būklė taisosi.

mano piniginėje gulėjo jaunos blondinės nuotrauka (iš tikrųjų — mano žmonos), šalia jos buvo vienos kareivio žmonos meilės laiškelis ir viena mano paties fotografija, vaizduojanti mane prancūzų kariuomenės uniforma drauge su tūlu laiškanesiu, kuris per Lillio bombardavimą žuvo. Niekas negalėjo net nujauti, kad šitas išuotasis prancūzas iš tikrųjų buvo persirengęs anglas. Žinoma, ir mano akiniai buvo iš Prancūzijos, o prieš pat išvykstant, vienas prancūzas kimpėjas rūpestingai persukavo mano plaukus, kuriuos beveik du mėnesius auginau nekirpdamas.

Didžioji diena artėjo. Aš gavau leidimą savo tėvui pranešti kelionės tikslą. Jis pri-kabino mano vedybinį žiedą prie savo laiderodžio grandinėlės ir drąsiai šypsodamasis atsivėikino. Pats turėdamas suaugusį sūnų, galiau suprasti, kiek rūpesti jam teko iš-gyventi ateinančias mėnesias. Vėliau, grįžęs iš Prancūzijos, ji radau prazilusį. Nie-kada neatleisiu savo nežmoniškam viršinin-kui, kuris kiekvieną kartą, kai tėvas jį pak-lausdavo, ar sūnus tebėra gyvas, atsaky-davo, kad negavęs jokios žinios, nors gerai žinojo, kad man sekasi gerai. Agentų gel-bėjimui būdavo griebiamasi tikrai didvy-riškų priemonių, tačiau jų šeimų atžvilgiu

Praskridome gatvę su apvirstais namais,

Praskridome gatvę su apvirstais namais,

# Naujos JAV strateginės pažiūros

Pereitame numeryje paskelbėm „Chicago Herald American“ skiltyse pasirodžiusi „International News Service“ agentūr-s Europos skyriaus direktoriaus Kingsbury Smitho straipsnį apie Vakarų strategiją, jei staiga kiltų karas. Pasitraukimas iš Europos, kurį numato Smithas prieštarauja Europos interesams ir Atlanto pakto prasmei, bet jo negalima būtų išvengti, jei karas kiltų dabar ar kelių metų bėgyje, dėl tos paprastos priežasties, kad Europa karui nepasirengusi. Tačiau žiūrint į ateitį, spekuliuoti pasitraukimu iš Europos, turint Atlanto pakta, yra nelogiška. Bet tam JAV turi pakeisti savo strategines pažiūras ir jos tai padarė. Deja, kol kas tai žinoma tik vadovaujantiems sluoksniams, plačioji visuomenė tokio pakeitimo reikalo dar nesuprato, ką ryškiai parodė kongreso (atstovų rūmų), kurie turi derintis prie viešosios nuomonės, prezidento Trumano ginklų teikimo programos sumažinimas. Kodėl viešoji nuomonė iki šiol dar nesugebėjo suvokti naujos būklės reikalavimų, aiškina „Neue Zürcher Zeitung“ Washingtono korespondentas, kurio mintis čia ir atpasakojame. Red.

pasisekimais, jausdamasi kiek kalta dėl tų pasisekimų pasekmių, rūpindamasi dėl tos įsibėgėjusios veiklos apimties ir pagaliau bijodama, kad jos paslaptis gali būti pavogta“.

Visi tie faktoriai leidžia suprasti, kodėl JAV karinės politikos suformavimas taip ilgai truko. Juk beveik tik po trijų metų diskusijų pasirodė National Defense Act (krašto apsaugos įstatymas), kuris 1947 m. visas tris ginklų rūšis sujungė į vieną organizaciją su krašto apsaugos ministeriu priešakyje. Tačiau ir jis turėjo tik koordinacijos galią, kuri pasirodė esanti per silpna, kad įvykdytų reikalingą konsolidaciją. Tiesa, Key Westo ir Newporto konferencijose 1948 metais buvo sutarta dėl kompetencijų padalinimo ir bendradarbia-vimo principu, tačiau visai suderinti stra-tegines pažiūras ir tenai nepavyko. Svarbiausia, nebuvo išspręstas pagrindinis klausimas, ar JAV ir toliau turi remtis strateginio aviacijos karo ir atominės bom-bos idėja, ar ją reikia peržiūrėti, ypač tu-rint galvoje prisidėjimą prie Atlanto pakto.

Prieštaravimai tarp atskirų ginklų rūšių šalininkų privėdė prie krašto apsaugos mi-nisterio Forrestalio atsistatydinimo, kuris tame postovyje visai neteko sveikatos ir nervų, kas jį įstūmė į dvasinę depresiją, pasibaigusią savižudybe. Jo vieton buvo paskirtas Louisas Johnsonas, Roose-velto laikais buvęs karo ministerijos pa-sekretorius, pagarsėjęs savo energija. Jis labai daug nusipelnė prezidento Trumano priešrinkimnėje kampanijoje.

Tas vadovaujančių asmenų pasikeitimas sutapo su Atlanto pakto sudarymu. Paties Johnsono pažiūros pradėjo buvo neaiš-kiškos. Atrodė, kad jis lygiai remia visas tris ginklų rūšis. Jo įsakymas sustabdyti lėktuvnešio statybą, kurį laivynas buvo pradėjęs statyti po dvejų metų sunkių kovų, davė progos spėlioti, kad naujas ministeris yra aviacijos pirmenybės šali-ninkas, tuo labiau, kad jis turi glaudžius ryšius su aviacijos pramone. Todėl buvo labai įdomu, ką Johnsonas pasakys per National War College, aukščiausios karo akademijos, išleistuves. Buvo laukiama, kad čia jis prezidento akivaizdoje paskelbs savo programą.

Johnsonas savo išvadžiojimus pradėjo, kaip ir reikėjo tikėtis, visų trijų ginklų rūšių bendradarbiavimo bei suliejimo reikalavimu pabrėžimu. Jis nurodė dvi priežastis, kurios to reikalauja. Visų pirma reikalas padėti ginklais kitoms valstybėms įpareigoja JAV tiksliai nubrėžti savo pa-čių reikalavimus. Iliuzija, kad kiekviena ginklų rūšis gali laisvai disponuoti jai skirtingai biudžeto dalimi turi pranykti. An-troji priežastis, reikalaujanti visų trijų ginklų rūšių suliejimo yra „išlyginto“ ginklavimo reikalas. Pagrindinė JAV stra-teginė koncepcija reikalauja ne vienai ginklų rūšiui neatiduoti pirmenybės. Įsa-kykmą sustabdyti lėktuvnešį negalima ver-tinti kaip jo nusiteikimą prieš laivyną.

britų žinių tarnyba dažnai būdavo labai žiauri ir kvaila. Kai, pvz., mano draugo žmona pagimdė dvynukus, jai buvo pranešta, kad vokiečiai jos vyrą sušaudė. Po valandės ši žinia buvo demontuota, o tre-čią dieną atėjo pranešimas, kad jos vyras tikrai yra žuvis.

Vieną vakarą automobiliu buvau nuga-bentas į aerodromą, iš kur su penkiais draugais turėjau lipti į lėktuvą. Po pasku-tinės mūsų aprangos inspekcijos mums bu-vo išdalinti ginklai ir piliulės. Mes gavome vaistų nuo pervingimo, karščiavimo, šiltnės pobūdžio simptomų ir garsiųjų ar-šeniko piliulių. Pastarosios buvo sudėtos į nepaprastai plono stiklo vamzdelius; jas galėdavai išstias valandas laikyti burnoje, o pavojais atvejui nuryti. Perkandus gi, po 45 sekundžių istikdavo mirtis.

Pagaliam mes susėdome į bombonešį ir pakilome Prancūzijos kryptimi... Aš bu-vaau užsnūdęs, kai komendantas pajudino mano ranką.

— Dabar perskridome Toursą. Jei viskas gerai seksis, po ketvirčio valandos reikės iš-šokti. Turite šokti grupėmis po tris kiek-galint greičiau. Smithai, galite atidaryti. Smithas atidarė vieną vožtuvą ir vidun įšiveržė drungno oro srovė. Nuo keturių tūkstančių metrų buvome nusileidę iki ke-turių šimtų metrų aukščio.

— Aiški mėnesiena. Mus matys, kaip diena.

Toliau Johnsonas pasisakė prieš aviaci-jos pirmenybę, pareiškdamas, kad ji turi ne tik visa dėmesį skirti strateginiams bom-bardavimui, bet taip pat neužmiršti taktin-ės paramos laivynui, o ypač sausumos ka-riuomenei. Nuo Hirošimos laikų buvo norima aviaciją susieti su atomine bomba, tačiau reikią neužmiršti, kad šios srities (atominės bombos) monopolis po kelių metų pasibaigs. Tada amerikiečių pranašumas pasireišk tik didesnėmis bombų atsargomis, didesnėmis gamybos galimybėmis ir bom-bonešiu geresne kokybe. Nors atominė bomba aviacijos naikinamąją jėgą nepa-prastai padidino, bet jos reikšmė strategi-jai ir jos vaidmuo būsimam karui „dar nėra visiškai ištirta“. Antra vertus, atom-bombą negalima vertinti vien tik kaip nau-ją ginklą sprogstamųjų medžiagų eilėje. Jos didelė reikšmė glūdi nepaprastame nai-kinamosios jėgos padidime, kurią su sa-vim gali pasiimti vienas lėktuvas.

Ir nors aviacija atominės bombos dėka gali greičiau baigti karą, tačiau vis dėlto

### Logiškai galvojant

### Naujoji ir naujausioji santvarka

Paskutinio karo metu skersai išilgai per pasaulį keliavo anekdotas, kurį dabar pri-mena New Yorko „Aufbau“. 1942 m. vienas Vid. Amerikos diplomatas buvo pas-kirtas pasiuntiniu prie Vengrijos vyriaus-ybės Budapešte. Europa jam buvo naujas pasaulis, o apie Vengriją jis nieko nežino-jo. Pirmąją progą informuojasi jis pas di-plomatinio korpuso dekaną apie Vengrijos būklę:

- Prašau pasakyti, ar tikrai Vengrija monarchija?
- Taip, žinoma.
- Vadinasi, ją valdo karalius?
- Ne, ją valdo kaip tik regentas Horthy.
- Aha, jis greičiausiai yra generolas?
- Ne generolas, bet admirolas.
- Tai jis, tur būt, yra kartu in Vengri-jos laivyno viršininkas?
- Ne, Vengrijos laivyną yra nusavinusi Italija.
- Ir dėl to Italija laikoma Vengrijos priešu?
- Priešingai, Vengrija su ja kaip tik draugauja.
- Tai kas gi Vengrijos priešai?
- Sovietų Rusija!
- Aha, na o kokias pretenzijas Vengri-ja turi į Rusiją?
- Jokių. Savo pretenzijas ji reiškia į Ru-muniją.
- Štai kaip! Dabar man aišku, kodėl Vengrija kariuą su Rumunija.
- Visiškai ne. Jodvi nekariauja, nes jodvi yra kaip tik sąjungininkės.
- Prašau atleisti, bet po viso šito aš nieko nebesuprantu.
- Ir aš nesuprantu, — pridūrė dekanas nuo savęs: — tai yra naujoji santvarka.

Mūsų minėtasis diplomatas netrukus pasitraukė iš pareigų ir apskritai iš diploma-tinės tarnybos. Bet 1949 m. jis vėl gra-žinamas ir paskiriamas pasiuntiniu į Bel-

praslinko geležinkelio bėgiai ir stotis.

— Chateauroux, — sumurmėjo mano kai-mynas. Kai lėktuvas padarė ratą virš mal-dykos, jis pridūrė: — Ot, asilas! Jis nori mus išmesti ties policijos nuovada.

Mes perskridome pietą, kurio pakraščiuose blizgėjo medžių lapai, dirva, miš-kei, sidabrinę upę juostą ir baltą tiltą.

— Trys pirmieji! — susuko seržantas.

Motorai dirbo lėčiau. Raudona lemputė užgeso. Seržantas iš lėto pakėlė kairiąją ranką ir staiga mostelėjo — tą akimirksnį, kai žybtelėjo žalias šokimo signalas. Pir-masis iš mūsų grupės dingo. Jį sekė an-trasis — išblyškęs, sukąstais dantimais. Sugniauzęs kumštis, tuoj pat jį pasekiau ir aš.

Suolis į tuštumą. Pagaliau pajutau truk-telėjimą — parašytas atsidarė. Vienas žmo-gus bėgo į tą vietą, kur turėjau nusileisti. Dar truktelėjimas — ir atsidūriau žolėje.

Nykščio užvedžiau pistoletą ir aukčiau pribėgancio vyro, o parašytas pamažu smuko žemyn.

— Sveikas, pasiekęs Prancūziją! — šuk-telėjo jis ir ištiesė ranką. — Mesk tą dail-telį šalin, šiuo metu čia nėra jokio pavojaus.

Dviratininkas dabar lėtai važiavo plentu pirmą mūsų, o mes stengėmės silpnoje ryto šviesoje nepamesti jo iš akių. Buvo susi-tarta, kad mes tuoj pat turime dingti iš kelio, jei jis nulips nuo dviračio ir užsi-degs cigaretę.

ji nesumažino pėstininkų reikšmės, kurie galų gale vis tiek turės nugalėti prieš pėstininkus. Nes juk šiaip ar taip, ir šių dienų karą reikia suvesti į elementariją faktą, kad vienas vyras gina savo kraštą, tuo tarpu kitas nori jį išiveržti. Po šito aviacijos pirmenybės doktrinos paneigimo, Johnsonas pradėjo kalbėti apie kariuo-menę. Ji, išvadžiojo jis, turi dvigubą už-davinį. Priešingai laivynui ir aviacijai, ji negali pirmą karą dieną pademonstruoti savo galybės, nes ji sudaro tik savo galybės rėmus. Todėl esą ypatingai svarbu tam tikrą, jos dalį laikyti nuolatiniame paruoš-ties stovyje. Tai esą ypač svarbu dabar, pasirašius Atlanto pakta. Jungtinės Ameri-kos Valstybės negali ramiai leisti užimti Vakarų Europą, todėl jos strategija turi siekti užpuolimą sulaukyti iki to momento, kada bus sumobilizuota visa Amerikos jė-ga. Todėl kariuomenė turi didelį dėmesį skirti užpuolimą sulaukyti iki to momento, kada bus sumobilizuota visa Amerikos jė-ga. Todėl kariuomenė turi didelį dėmesį skirti užpuolimą sulaukyti iki to momento, kada bus sumobilizuota visa Amerikos jė-ga. Todėl kariuomenė turi didelį dėmesį skirti užpuolimą sulaukyti iki to momento, kada bus sumobilizuota visa Amerikos jė-ga.

Tokiu būdu Johnsonas proklamavo nau-jas JAV strategines pažiūras. Visų pirma amerikiečiai nutarė baigti su atskirų ginklų rūšių nepriklausomybę. Toliau jie atsisako nuo įsigalėjusios aviacijos karo teorijos ir grįžta prie kombinuotos žemės ir aviacijos operacijų strategijos, pripažįstant lemiamą reikšmę pirmosios.

Reikia neužmiršti, kad šitie amerikiečių karinės politikos tikslai yra žinomi tik siauram rateliui, prezidentui, atskirų ginklų rūšių vadams. Viešojoje nuomonėje dar negali išsivaduoti iš atominio karo vi-zijos ir dar nesuprato iš Atlanto pakto iš-plaukiančių karinių išvadų.

gradą. Vėl informuojasi jis apie to krašto keistenybes.

- Ar Jugoslavija demokratinis kraštas?
- Žinoma, — jam atsakoma.
- Ir valdoma ji demokratiškai?
- Ne, ją valdo liaudies demokratija.
- Vadinasi, valdo pati tauta?
- Ne, ne, valdo kaip tik diktatorius Ti-tas.

- Diktatorius? Negi Jugoslavija fašisti-nis kraštas?
- Ne fašistinis, bet komunistinis.
- Aha, vadinasi, kūnu ir dūšia atsidavęs Rusijai?
- Priešingai, Rusija ir Jugoslavija yra kaip tik piktuojų tarpusavy.

Ką sakote! Ir dėl to Jugoslavijoje Stalinas niekinamas iš paskutinosios?

- Ne, jį čia garbina ir visur kur šlovina. Stalino paveikslų Belgrade visur pilna.
- Argi? Tur būt, daug pinigų gauna už tai Jugoslavija iš Rusijos?
- Ne, pinigų Jugoslavija gauna ne iš Rusijos, bet iš Amerikos.
- Tai Titas greičiausiai už tai ir palaiko Amerikos pusę, pvz. Dunojaus laiv-ninkystės ginčė?
- Ne, kaip tik priešingai!
- Aš čia vėl nieko nebesuprantu. At-leiskite, o kaip Jūs?
- Man tai visiškai aišku: čia yra nau-jausioji santvarka Europoje!

### Džiausiai sunaikinama armija

„New York Herald Tribune“ persispau-dino iš „St. Louis Post-Dispatch“ sekantį samprotavimą:

„Paskutinės žinios iš Graikijos paskati-no dar kartą pervartyti senus laikraščius Rezultatai buvo monotoniiniai: 1947 m. rugpjūtis — Iš Atėnų pranešama, kad Graikijos kariuomenė praveda va-lymo akciją sukilėlių užimtoje srityse 1948 m. kovas — Iš Olimpo kalno pranešama apie didelį kariuomenės laimėjimą 1948 m. rugpjūtis — Ministeris pirminin-kas Sophoulis pareiškė, kad sukilėliai yra sutriuškinti.

1948 m. gruodis — Marshallis pareiškė kad Graikijos kariuomenė netrukus lai-mėsianti.

1949 m. kovas — Iš Atėnų pranešama, kad sukilėlių eilėse trūksta vyrų 1/4 visų su-kielėlių sudaro moterys.

1949 m. birželis — Žinios iš Valstybės de-partamento teigia, kad krizė yra galu-tinai nugalėta.

1949 m. rugpjūtis — Generolas Van Fleetas (JAV misijos Graikijoje vadas — m. p.) praneša apie smarkų sukilėlių pralai-mėjimą.

Kas toliau?“

### Pabėgėliai Vokietijoje didina bedarbių skaičių

Frankfurtas (dpa). Vokiečių darbo admi-nistracijos įstaigos direktorius, kalbėdamas spaudos atstovams, paneigė jungtinės zo-nos kontrolės padarytus vokiečiams prie-kaištus, kad šie per mažai tesistengia ko-voti su nedarbu. Šiuo metu Vokietijoje di-dėjąs nedarbas esanti tiesioginė pabėgėlių problemos neišsprędimo ir pramonės įmo-ni išmoutavimo paseka. Net ir JAV val-džia negalėtų išvengti nedarbo, jeigu jos ūkin būtų įlieta apie 30% naujų darb-rankų. Gi išmoutuojant pramonės įm-nes vėl apie 300.000 žmonių neišvengiam netekę darbo.

# Lietuvos pavergimo motyvai istorinių faktų šviesoje

„Zinau, kaip vokiečių tauta myli savo vadą, todėl noriu pakelti taurę už jo sveikatą“.

Stalinas, 1939 m.

Vakarų alijantų rankose patekę Reicho archyvai jau leidžia tiek istorikams, tiek ir publicistams, mesti žvilgsnį į netolimos praeities realybę, atpalaiduotą nuo tendencingų vienos ar kitos pusės motyvų ir argumentų, savaip aiškinančių žygius, kurie pastarąjį dešimtmečio bėgyje iš pagrindų pakeitė ir sukūrė Europos politinę lygsvarą ir struktūrą. Tų žygių pasėkoje dar šiandien neša vergiją mūsų tauta, gi visa Europa suskaldyta ir stovi naujų galimų konfliktų angyje.

Istorinės tiesos šviesoje mūsų tauta kovoje už neteisėtai išplėstą laisvę įgyja rimtų ir autentiškų argumentų, iš pagrindų galinčius pakeisti visą ikišiolinę politinę kovos taktiką. Jei sakoma, kad melas turi trumpas kojas, Lietuvos pavergimo iki šiolinėje argumentacijoje sovietų propagandos ir politikos tikrai stovėta ne tik ant trumpų, bet ir ant molio kojų.

Ar besuskaičiuosim tuos atvejus, kada tekdavo pasauliui įrodinėti jog Lietuva nepasidarė Sov. Sąjungos „respublika“ - savo noru... Ar besuskaičiuosim tuos atvejus, kada reikdavo įtikinėti, jog „liaudies seimo“ rinkimų precedentas tikrai nebuvo tautos valios apraška, o trumparegiška komedija, šiuo metu lietuvių tautai virtusi tragedija. Pagaliau, ar mūsų pačių eilėse nebuvo žmonių, kurie laisvės pradžioje motyvų bandė ieškoti mūsų pačių to meto politinės ~~laisvės~~ vadovybės veiksmuose...?

Zurnale „Der Monat“ istorinėje rekonstrukcijoje „Dviejį metus vokiečių-sovietų santarvės“ (1939 m. rugpiūtis - 1941 birželis) A. Rossi rašo, kad „iki šiol išrūšiuoti ir paskelbti dokumentai leidžia išspręsti visą eilę dabarties istorijos problemų, kurios iki šiol buvo tik spėlioniu ar naujaitimų pagrindu“. Anot autorius, kai kurie faktai meta tiesiog sukrečiančią šviesą į istorinius įvykius. Tuose istoriniuose įvykiuose, be ryškiaus Lenkijos likimo išsprendimo to meto Stalino-Hitlerio santarvės planuose, kartu buvo užanštąpuotas ir Lietuvos likimas.

Besidomintiems to laikotarpio įvykiams nesvertimas Molotovo-Ribbentropo susitarimų protokolais, vokiečių žygio Lenkijon metu numatęs aiškias interesus stery ribas Rytuose. Pirmojo tų susitarimų pasėkoje Lietuvos šiaurės siena sudarė sovietų-vokiečių interesų ribą, ir tik 1939 metų rugsėjo 25 d. galima pavadinti lemiama Lietuvos istorijai.

Kaip tai vyko, leiskime kalbėti dokumentams, minėto žurnalo paskelbtiems.

Ribbentropas rugsėjo mėn. 22 d. pranešė esąs pasirašęs tvirtą Maskvon tartis dėl Lenkijos problemos, nes jam nepavyko paveikti Molotovo, kad šis atvyktų į Berlyną. Ribbentropo vizitas ir buvo nustatytas rugsėjo 27 d.

Dvi dienas prieš šį terminą Stalinas metė nauja bomba, kuri susprogdino anksčiau dar planuojamos „mažosios Lenkijos“ svajas, kad išsiderėti sau dar ir Lietuvą. Rugsėjo 25 d. pasikvietė jis vokiečių ambasadorių von Schulenburgą ir Molotovo akivaizdoje išėjo naujais pasiūlymais, kuriuos sužinome iš tą pačią dieną Berlynan pasiūsto vokiečių ambasadoriaus raportu.

„Stalinas siūlė štai ką - galutinai sutvarkant lenkų problemą, reikia stengtis išvengti visko, kas galėtų suteikti progos naujiesiems nesutarimams tarp sovietų ir vokiečių. Tuo požiūriu jam (Stalinui) palikimas savarankiškos Lenkijos, kad ir likučiu, atrodo nepakeliamas. Todėl jis daro

## Kai literatūros personažai prakalba...

Prieš kurį laiką „Lietuviai“ išspausdino mano novelę „Išdavikas“. Netrukus po to, rugpiūčio 10 d., šiame pačiame laikraštyje atsiliesė vienas mano novelės personažas, būtent kun. Petras Uogintas, kuris aiškina „Lietuvio“ skaitytojams, kad jis nesąs tas pats asmuo, kurį aš atvaizdavau savo novelėje. Mano sukurto personažo prabilimas viešai mane kiek nustebino ir, prisipažinsiu, nudžiugino, nes rašytojo praktikoje tai gana retas atsitikimas. Nuo scenos kalba dramos veikalo personažai, bet kad novelės personažai imtų kalbėti per spaudą - kažin kas neįprasta.

Iš tikrųjų, susidaro gan paini ir įdomi padėtis. Autorius sukūrė personažą ir paleido jį į viešumą. Vienas iš tūkstančių skaitytojų, beskaitydamas novelę, staiga nusprendžia, kad autorius norėjęs kaip tik jį, o ne ką kitą atvaizduoti. Jis rašo laisvą redakcijai aiškindamasis, kad Alanto novelėje „Išdavikas“ išvestas kun. Petras Uogintas esąs ne jis. Jis ten išskaičiuoja net aštuonis punktus, kuriais jis skiria nuo mano novelės kunigo. Skaitant jo laisvą man tuojau dingtelėjo į galvą mintis, kad jei jis rado tiek daug skirtumų tarp savęs ir mano išvesto personažo, tai kam tada aiškintis viešai, jog jis nieko bendra su mano personažu neturi? Ar tai nėra brovimasis pro atdaras duris?

Bet įdomiausia tai, kad, paaiškinęs jog mano personažas kun. Petras Uogintas nėra panašus į jį, laisvą autorius vis dėlto pasirašo mano personažo vardu, būtent: „Klebonas Petras Uogintas“. Išėina taip: „Aš tai ne aš, bet vis dėlto aš... Ir dabar man ~~našišku~~, ar laiško autorius nepat-

šiuos siūlymus: - į rytus nuo anksčiau nustatytos demarkacijos linijos esančioji sritis prijungiama mums (vokiečiams), taigi, visa Liublino vaivadija ir dalis Varšuvos vaivadijos. Už tai mes turime atsisakyti Lietuvos. - Stalinas į šiuos pasiūlymus nurodė, kaip į medžiagą būsimoms deryboms su ponu užsienų reikalų ministru ir pridūrė, kad Sov. Sąjunga susitarimo atveju tuoj imsis žygių vykdyti Baltijos problemos sprendimui pagal rugpiūčio 23 d. protokolą ir tam laukia nedviprasmiškos paramos iš vokiečių vyriausybės. Stalinas aiškai pasisakė apie Estiją, Latviją ir Lietuvą, tačiau Suomijos neminėjo.“

Taigi, Stalinas siūlė dalį Lenkijos, kurios statusas dar nebuvo galutinai aptartas ir kuri jam dar ir nepriklausė, išsiųsti į Lietuvą, kuri tuo atveju, jei vokiečiai sutiktų, tuoj virstų sovietų teritorijos dalimi. Tuo būdu trys Baltijos valstybės patektų Sov. Sąjungos kontrolėn, kai grynai lenkiškos sritys, kurių suviršinimas Stalinui, tada dar atrodė sunkesnis ir politiškai nepateisinamesnis, aukojamos vokiečiams, kurie už tai moka brangią kainą. Jis laikė tinkamesniu tas lenkų provincijas perleisti vokiečiams ir jų atsisakymu laimėti radikalų Baltijos valstybių problemos išsprendimą, tokį išsprendimą, kurio jau siekė rusų politika Petro Didžiojo laikais.

Ribbentropui su gausia svita nuvykus Maskvon, teko susidurti dar kartą asmeniškai su tais Stalino pasiūlymais, argumentuojamais dar šiais samprotavimais, girdi, atstatymas kad ir apkarpytos, bet nepriklausomos Lenkijos sukeltų tik naujų nesupratimų židinį tarp Vokietijos ir Sov. Sąjungos. Gi atsisakius Lietuvos, vokiečiai įgytų grynai lenkiškas sritis kartu su lietuviška Suvalkų sritimi. Aišku, kad sutikus su Stalino siūlymais, laimėtoju būtų tik jis vienas. Už tai Ribbentropas turėjo ketelą valandų lauzyti galvą, kaip išsilaukyti ankstyvesnių protokolų ribose, kuriuose Lietuva paliekama vokiečių rankose o taip pat ir „keturių upių“ siena Lenkijoje, sudaranti trumpiausią karinę ribą tarp Vokietijos ir Sov. Sąjungos. Už priėmimą Stalino argumentų gi kalbėjo kiti faktoriai. Lenkijos padalinimas pagal ankstyvesnį protokolą tikrai sukeltų nesupratimų tarp sovietų ir vokiečių. Gi tuo atveju, kai sovietai apsispręstų (o jau buvo apsisprende) aneksuoti Baltijos kraštus, vokiečiai būtų priversti gal ir ne visai tinkamu momentu Lietuvą priimti savo apsaugon. Stalino siūlomoji sritis į rytus nuo Vislos buvo derlingesnė, nei vakarinė dalis.

## Grižęs iš anapus pasakoja (10)

1947 m. vasario 10 d. iš įvairių stovyklų nusilpę belaisviai buvo sutelkti Georgevskio miesto apylinkėje esančioje poilsio stovykloje. Buvo ten keliolika tūkstančių įvairių tautų belaisvių. Visi suvargę, pageltę lyg laponai, vos kojas bevapelkė. Mus dažnai apžiūrėjo gydytojai. Bet ką ten pamatysi! Juk mums stigo tik maisto. Valgis, tiesa, buvo geras, bet jo ne kūdikiui nužektų. Iš ryto mums duodavo 3-4 šaukštus košės ir 200 gr duonos. Priešpiečiams - bandelę (25-30 gr), 3-4 šaukštai pieno arba antpeilio galo grietinėlės, 10-15 gr sviesto ar taukų ir šaukštą cukraus. Pietums - 1/2 ltr sriubos, 3-4 šaukštai bulvių ar daržovių košės ir 100 gr baltos duonos. Pavakariams vėl 3-4 šaukštus cukrinių runkelių košės ir 1 mažą silkutę 10-čiai vyrų. Mūsų vakariene sudarė 3-4 šaukštai miežinių ar avižinių kruopų košės ir 1/4 blyno (vienas kąsnis) arba vienas

kintas, kad aš jį netiksliai atvaizdavau savo novelėje, ar kad aš jį įtraukiau į savo novelės personažų tarpą...

Anos stovyklos (kalbamą laišką parašė „Lietuviui“ vienos stovyklos gyventojas) klebonui Petru Uogintui nuraminti (ar ne savotiškai skamba, kai autorius turi raminti savo personažą?) turiu pasakyti, kad, rašydamas savo novelę, aš ko mažiausiai rūpinaus tiksliai gyvų žmonių atvaizdavimu. Rašytojas, be abejo, medžiaga ima iš gyvenimo, bet tai dar nereiškia, kad jis turi žmones ir įvykius fotografuoti. Man rūpejo ne atvaizduoti kun. Petrą Uogintą, bet jį sukurti. O tai yra didelis skirtumas. Anos stovyklos kun. Uogintas gali paneigti, kad mano sukurtais kun. Uogintas nepanašus į jį, bet tai dar nereiškia, kad gyvenime negalėtų būti ir tokio kun. Uoginto, koks yra parodytas mano novelėje. Aš kuriu kun. Petrą Uogintą koks buvo reikalingas mano novelės kompozicijai, jos dvasiai ir charakterių santykiams, ne kiek nekvaršindamas sau galvos, ar toks personažas egzistuoja kažin kurioje stovykloje, ar ne. Galimas dalykas, kad gyvieji žmonės kai kada duoda rašytojui mintį panaudoti juos kūrybai, bet niekad jos gyvi asmenys neišėina tokie pat literatūroje kaip gyvenime. Dažniausiai jie būna panaudojami kaip medžiaga, bet ne kaip fotografuoti modeliai. Gaila, kad man neatėjo į galvą mintis savo novelės paantraštyje pastebėti, kad „mano sukurti personažai yra išgalvoti ir nieko bendra su gyvenimu neturi“. Bet tuo atveju aš nebūčiau turėjęs malonumo išgirsti viešai prabylant savo personažus... Vyt. Alantas

Visas reikalas dar turėjo tik vieną kabluką-sovietai pasiėmė sau norimą Lenkijos dalį lengvai atspalaidojo tos atsakomybę, kuri atitenka Vokietijai, užėmus visą grynai lenkiškąsias sritis. Tačiau tuo metu vokiečiai jautėsi tam pakankamai pribrendę, tuo labiau, kad atrodė, jog Stalinas Lenkijos klausime linkęs palikti jiems laisvas rankas, nors jie nei karto nedvejojo patys galėsią visada susitvarkyti Lenkijoje taip, kaip ras naudinga.

Susižinojęs su Hitleriu, Ribbentropas sutiko su Stalino pasiūlymais. Taigi, nebegalėjo būti jau ir kalbos apie kokią nors Lenkiją, kad ir „kongresuvkos“ rėmuose. Nepriklausomybė tokio naujo padarinio, tarp dviejų galiųjų įterptos valstybės, būtų tikrai likusi problematiška, kaip ji problematiška liko ir įvykiams kitaip nuriedėjus karo eigoje.

Saltai ir rimtai galvojęs istorikas turi sutikti, kad „generalinė Lenkijos gubernija“ buvo grynai Stalino pasiūlymų išdava.

Kiek liečia Lietuvą, tose derybose rugpiūčio 23 d. protokolais buvo papildytas rugsėjo 29 d. pasirašytu papildomu slapto protokolu. Autentišką to slapto protokolo tekstas skamba taip: - rugpiūčio 23 d. 1939 m. pasirašytas slaptas papildomasis protokolas pakeičiamas jo pirmame straipsnyje taip, kad Lietuvos teritorija atitenka Sov. Sąjungos įtakos sferon, nes Liublino ir dalis Varšuvos vaivadijų atitenka Vo-

## Taip dygsta Katynai

1946 m. iš sovietų zonos į Vakarus pabėgo ukrainietis At. Andzienko, kuris buvo iš Vokietijos grąžinamas atgal į Rusiją. Neseniai išleistoje knygelėje „Ja bil na rodine“ (Aš buvau tėvynėje) jis aprašinėja pergyvenimus repatriantų pereinamojoje stovykloje Königsbrucke prie Dresdeno. Knygelėje rašoma:

„Mūsų batalionas gavo įsakymą už stovyklos tvoros skubiai iškasti griovį. Kitą dieną buvo atvežta 200 kaukazių, kurie buvo nepaprastai sulyšę, nuplyšę, pamėlynavusiais veidais. Jų rankos buvo užpakaly surištos vielomis. Jie buvo šautuvų buožių smūgiams išlaipinti iš sunkvežimį ir nuvaryti už stovyklos. Praėjo vartus, papuoštas Stalino ir Zukofo portretais. Silpnas vėjas kartais atskudavo Stalino veidą ir mūsų pusę, ir mūsų kraujas stingdavo, pamąstys šaltą šypseną po ilgaus ūsais. Mūsų tarpe viešpatavo mirties tyla. Girdėjome savo širdžių plakimą. Belaisviai pasiekė griovį. Atėjo komisaras Pokrasovas ir perskaitė įsakymą: tėvynės

## Belaisvių lignoninėse

kiaušinis (iš viso nelaisvėje buvo gauti 2 kiaušinius).

Sriubos būdavo verdamos su mėsa, bet visa nelaimė - jos būdavo tiek maža, kad ne mirti, ne gyventi nepakdavo. Todėl už duonos kąsnelį atiduodavom viską, net, kas dar turėjo, vedybinius žiedus.

Nenuostabu, kad po mėnesio atotstogų toje stovykloje taip nusilpau, kad buvau išrašytas į lignonę. Tačiau ji buvo perpildyta. Likau drėgname ir pilname blakių bunkeryje.

Visa Sovietų Sąjunga valgo periodiniai. Pasitaiko kokia savaitė, kada visas miestas valgo tik, sakykim, jautienos mėsą. Kurį laiką iš viso negalima gauti mėsos. Po to pristatomas paukštienos, avienos ir pan. Tas pats ir su miltais, kruopom, taukais. Periodai trunka 1-2 savaites. Matyti, pagal planą!

Dėl to ir belaisvių valgis būdavo vienodas. Išties metus gaudavom tik raugintų kopūstų su sūdytais pomidorais ir agurkais sriuba. Sykį pasitaikė ir viščiukas. Žinoma, vienas dešimčiai vyrų. Jis buvo karvelio didumo.

Nuo 1947 m. pradžios iki paleidimo iš-buvau įvairiose belaisvių lignoninėse apie 9 mėnesius laiko. Visur rasdavau tą patį valgį ir tokią pat gydytojų priežiūrą.

Belaisvius gydė įvairių tautybių gydytojai, kuriuos prižiūri rusai, dažniausiai moterys gydytojos. Gydytojai turį savo „normą“. Apžiūri atitinkamą skaičių lignonių ir tiek. Buvo rusų gydytojų tarpe ir tikrai gerų žmonių, kurie nuoširdžiai siejojosi mūsų sveikata.

Atėjus pavasariui ir su juo padidėjus darbininkų pareikalavimui, mus vėl perkošė įvairios komisijos ir stovykloje paliko tik negalį pajudėti. Kiti buvo išskirstyti po įvairias darbovietes.

Religinis gyvenimas  
Į religinį gyvenimą belaisvių stovyklose buvo kreipiama mažai dėmesio. Iš pradžių, tuoj po karo, atrodė, kad religinė praktika smarkiai plėsis. Atsitiktinai laikomose pamaldose dalyvaudavo daug belaisvių, kurie dėkojo Dievui už tai, kad laimingai baigė karą ir galės sveiki grįžti namo. Aš pats vakare guldamas ir rytą keldamas prašiau Dievo sveikatos, ištvėmė ir laimingo sugrįžo pas savuosius. Tačiau grįžimo vilčiai dingus, po truputį vis daugiau išgalėdavo neviltis, apatija. Melstis nebuvo kam ir už ką. Pamaldumas vėl pakilo išgirdus Paryžiaus konferencijos nutarimą iki 1948 m. gruodžio 31 d. paleisti visus belaisvius. Tačiau daugeliui tai liko tik pažadau.

Pasikalbėjimų temos  
Stovyklose kalbama dviem temom: šeimų likimas ir pračties gyvenimas. Pastarąja tema kalbama ypatingai tuo metu, kai

ketijai. Kai tik Sov. Sąjunga imsis ypatingų žygių Lietuvos teritorijoje savo interesams apsaugoti, neutralios ir paprastos sienos pravedimo tikslais vokiečių-lietuvių siena bus rektifikuota tuo būdu, kad lietuviškoji teritorijos dalis, esančioji pietvakariuose pridedamajame žemėlapyje pažymėtos linijos, atitenka Vokietijai. (Suvalkų sritis). Toliau lieka pažymėta, kad galiojimas esamų prekybinių sutarčių tarp Lietuvos ir Vokietijos dėl čia suminėtu priemonių Sov. Sąjungai neturės įtakos“.

Tie susitarimai buvo papildyti ir lydimi visos eilės kitų papildomų pareiškimų ir protokolų, kurie daugiau lietė jau tolimesnius abiejų susitarančių šalių interesus, išplaukiančius iš naujai susidariusios padėties, pagrindinius klausimus išsprendus.

Rastieji raportai ir dokumentai byloja, jog pasitarimai Maskvoje vykę pilnutinės harmonijos dvasioje.

Ribbentropas pasikalbėjimams su Hitleriu naudojos asmeniškų Molotovo telefonu jo kabinete.

Sutarčių apvainkavimo puotoje Stalinas visas švitejęs dėl savo laimėjimų, gi Ribbentropas vėlyvesniame pasikalbėjime su italų užsienų reikalų ministru Ciano pareiškė, jog „Molotovo suruoštoje atsivėikimo puotoje dalyvavęs iš vokiečių pusės ir seni partijos nariai, kaip, pvz., Danzigo gaulerteris Forsteris, kuris po to išsireiškė, kad viskas vykę taip, lyg būtų buvę kalbėtasi su senais partijos draugais“.

J. Pm.

## MIRĖ DAUGUVIETIS, PASIKORĖ PAKALNIS

„Vienybės“ pranešimu, komp. Vyt. Pakalnis, grįždamas iš muzikų suvažiavimo, kuriame komunistų partijos vadovybės buvo smarkiai puolamas, netoli Vilniaus geležinkelio stoties pasikorė.

Amerikos lietuvių spauda praneša, kad liepos 13 d. Vilniuje mirė ilgametis valstybės teatro režisierius Borisas Dauguvietis. Bolševikmečiu jis buvo smarkiai iškilęs ir bolševikų atžymėtas skambiais Stalino laureato, TRSR liaudies artisto ir pan. titulais.

nėra kas valgyti. Tąsyk svajojama apie sočius pračties metus, apie tai kaip buvo gera gyventi prieš karą Vokietijoje, kuriai jokio „Lebensraumo im Osten“ netrūko. Kiekvienas neprašomas pasakoja, kaip gyvenęs, o ypač kaip valgęs. Kiekvienas žino visą eilę mėgiamų patiekalų receptų ir juos pasakoja. Vienas austras, atsimenu, pasakoja, kad kas rytas, išplaukdamas žvejoti suvalgydavęs ploną riekutę duonos ir pusę kg lašinių. Ir taip iš ryto iki vakaro. Po tokių kalbų alkanam buvo sunku užmigti. Stovyklos daviniai pagerėjus, kalbos apie valgį nutrūkdavo.

Apie šeimų likimą, jų gyvenimą, ypač ir vienos moters pajėgs nugaleti visus sunkumus, buvo kalbama nuolat. Beveik kiekvienas tikėjo ar norėjo tikėti, kad šeimai einasi gerai ir kad jo žmona liko ištikima prie atoriaus duotam žodžiui. Bet kai buvo leista susirašinėti, daug oro pilių sugriuvo.

Vieno kito šeima ar jos dalis žuvo. Trečio žmona sovietų išniekinta. Vienas gauna laišką iš motinos: „Tavo žmona jau seniai su kitu gyvena“. Kito motina rašo: „Tavo žmonelės jau nebėra. Ji nepasidavė ir dabar laimingesnė už kitas“. Tokių laiškų iš sovietų zonos pasitaikė nemažai. Vėl kita žmona prašo išsikyrimo, nes negalėjusi taip ilgai laukti.

Tokios žinios iš namų skaudžiai paliedavo. Pasitaikė pamišimų. Aš pats niekuomet tiek daug nesvajojau apie savuosius ir tėviškę kaip nelaisvėje. Atrodo, kad visi būdami nelaisvėje tvirtai nusistatėme grįžti gyventi tik saviesiems ir vengti bet kokių pračties klaidų. (B. d.) T.

## Ar gali būti?

\* Vienoje sovietų porcelano ir stiklo pramonės parodoje Maskvoje buvo parodytos prekės, gamintos pagal „puikųjį naujojo sovietinio žmogaus skonį“.

Parodos lankytojai galėjo už 1172 rb. įsigyti „kominformo kavos servizą“ kurio puodukoose buvo nupieštos kominformo „didžiųjų“ - Paukeris, Bieruto, Hodžos, Rakosio, Dimitrovo (su juodais rėmais), ir Gottwaldo - galvos. Už mažesnę kainą (800 rb.) buvo siūlomas kitas servizas su maršalu Budionij, Voroišilo, Vasilevskio, Timošenko, Rokosovskio ir Malinovskio atvaizdais.

\* Vienas Washingtono naktinio klubo savininkas savo patalpose rado įdomią miestą nuotrauką, kuri jam taip patiko, kad jis, ją padidinęs, pakabino ant sienos. Vėliau paaiškėjo kad minima nuotrauka buvo didelė karinė paslaptis: joje buvo iš or-

## Knygų parastėje 1984

Kai Gloucestershire džiovininkų sanatorijos gydytojai numojo ranka, atsisakydami jį toliau gydyti, jis pradėjo gyventi vizijomis. Satyriko žvilgsniu. Po metų knygynuose atsirado naujas keisto vardo romanas: „1984“. Vieni kritikai sako: „Tai svarbiausia pokarinė knyga.“ Kiti tyli. Dar kiti nirsta iš pykčio. Ypač komunistai.

### Iki pagarsėjimo

G. Orwellio literatūrinė karjera buvo labai sunki. Kai 1927 metais jis dėl nusilpusios sveikatos metė valdinę tarnybą ir pradėjo rašyti - pradėjo niekas jo kūrinių nenorėjo spausdinti. Pusantrų metų nerado leidėjo savo pirmajai knygai. Po Ispanijos pilietinio karo, kuriame jis dalyvavo respublikininkų pusėje, Aragona fronte sunkiai sužeistas grįžo Anglijon. 2 D. karo metu dirbo BBC (transliacijos Azijai), socialistų laikrašty „Tribune“. Bet pagarsėjo tik 1945 m. savo satyra apie Sovietų Sąjungą, pavadinta „Gyvuolių farma“. Čia gyvuliai įvykdo revoliuciją prieš Žmogaus valdžią, kad tą valdžią į savo rankas paimtų kiaulės - įžliausios ir begėdiškiausios iš visų gyvulių. Satyra apėjo visą pasaulį. Vien anglų kalba jos išspauduota per 750.000 egz.

Naujasis romanas „1984“ tam tikra prasme yra „Gyvuolių farmos“ tęsinys. Ir čia yra nedviprasmiškas įspėjimas, kas atsitiktų visam pasaulyje, totalitarizmui išsiviešpatavus. Veiksmas tariamai vyksta Anglijoje, bet romanas yra nauja aštri sovietinės santvarkos satyra.

### „Ingso“ demokratija

1984 metais (nuo to ir knygos vardas) pasibaigus penkiasdešimtųjų metų atominiam karui, pasaulyje lieka trys supervalstybės: Okeanija, Eurazija (nuo Gibraltaro iki Vladivostoko) ir Rytų Azija. Jos be pertraukos tarp savęs kariauja. Niekas karų nelaimi, nes niekas nenori jų laimėti. Kariaujama tik tam, kad būtų lengviau valdyti mases, vadinamas proles.

Knygos herojus, valdininkas Winstonas Smithas, gyvenęs devintojo trimečio plano epochoje, tarnauja Ingsoco (Okeanijos „aerodromo Nr. 1“) „tiesos ministerijoje“. Taip vadinama propagandos ministerija. Čia, mat, viskas turi naujus vardus (konsekvėntiškas tęsinys, pradedant diktatūra vadinti demokratija); karo ministerija vadinama „taikos ministerija“, policija - „meilės ministerija“ ir t. t.

Smithui tenka visą laiką naikinti praėitį, nes jos naujojo pasaulio santvarkoje negali būti. Draug su juo išties valdininko legionas revizuoja knygas, laikraščius, perrašinėja šalį valdančio ūsotojo „Didžiojo Brolio“ kalbas, brauko iš pračties visus likviduotus asmenis, kurie dabar vadinami „unpersonomis“. Taip, pvz., visi anksčiau išėjusieji „Times“ numeriai spausdinami iš naujo ir siuntinėjami archyvams; visi to momento linijai netinkantieji pračties pėdsakai be galiesčio valomi. Objektivių faktų nėra.

300 mil. gyventojų valdyti „Didžiam Broliui“ padeda „vidinė partija“. Vykdomąjį organą sudaro „išorinė partija“. Kiti 85 procentai gyventojų masė, proles gyvena nepaprastame skurde ir priespaudoje. Jie jau tiek nužmoginti, kad partijai nebereikia net jų sekti, kai tuo tarpu pirmosios dvi kategorijos - 6 mil. pirmos eilės ir 40 mil. antros eilės antžmogių - yra be pertraukos sekamos teleskrainais (televizijos aparatais, automatiškai perduodančiais jų mintis specialiai „minčių policijai“). Kad proles neprarastų geros nuotaikos, jam brukama skaityti pornografinė literatūra.

Savarankiškai protauti neleidiama. Tam yra ne vien tik „minčių policija“, kuri visus „nusikaltėlius“ sugaudo. Pakeista ir kalba, iš jos iššluojant visus „nereikalingus“ žodžius ir svokas. Tačiau „naujajai kalbai“ gali suprasti tik į jos paslaptis išvestasis, partijos žmogus. Jis tas paslaptis neįšvęstas proles ir galvoti nepajėgia, jokių idėjų neturi.

### Meilės ministerija

Yra vienas valstybės priešas Emanuelis Goldsteinas (Čia Orvelis turi omenyje Trocki). Tam tikrais periodais vykdomos parodinės bylos tariamiems jo šalininkams sunaikinti. Tačiau daugumas įtariamųjų visai paprastai dingsta „meilės ministerijos“ rūsiuose, jų pavardės iš bylų - taip pat.

Ir štai tokioje atmosferoje 1984 metais „išorinės partijos“ atstovas, valdininkas Smithas sulaužo visą „Ingsoco“ tvarką. Jis tampa valstybės priešas, nes įsimyli gra-

(Nukelta į 4 psl.)

nufotografuoti visi Washingtono kariniai įrenginiai.

\* Vieną sekmadienį Čekoslovakija pasijuto priversta sustiprinti savo sienų apsaugą, nes iš Vokietijos pusėje esančio kaimo pasigirdo labai entuziastiški šauksmai. Mat, Oberprexo kaime buvo šventinama futbolo aikštė.

\* Blackpoolio miesto valdyba pagaliau buvo priversta kapituliuoti prieš moteris, kurios visą laiką triukšmavo, kad tramvajaus sėdynės sugadinančios brangias nylono kojines. Dabar mieste pradėjo kurtis 20 naujų „nylonui nepavojingų“ va-

\* Vienas Berlyno rytinio sektoriaus kirpėjas pakėlė kainas už skutimą, kaip jis aiškina, dėlto, kad komunistų valdomų berlyniečių veidai labai iššę ir jiems nuakstyti jis sušauktas daugiau laiko.

# Tranzitinės stovyklos nuobiros

Puplaidžių kaimo išminčius Dzidorius sakydavo, kad ir blusos esančios Viespašties Dievo sutvertos su tam tikru reikalu. Vėliau kiti pasaulio išminčiai taip pat tvirtindavo, kad šioje žemėje nieko nereikalingo nėra. Šitą taisyklę dypukai išmėgino ant savo kailio.

Sugriuvusioji Vokietija buvo pristeigusi daug iš pirmo žvilgsnio nereikalingų, net kenksmingų dalykų. Sakysime, prie Lahro-Dinglino miesto, prancūzų zonoje, yra visa krūva medinių barakų, užimančių didžiulį plotą, dar ir šiandieną aptvertą spygliuotomis kuolomis, kurio kampanose tebera aukšti kuorai, iš kurių sargybiniai saugydavo žmones, jeigu jie mėgindavo pabėgti. Kaip nereikalingas karas, taip visiškai nereikalingas, atrodytu, ir belaisvių stovyklos. Tačiau Lahro-Dinglino stovykla atrado savo paskirtį ir šiuo tarpkario metu. Čia suvažiuoja iš visos prancūzų zonos dypukai, kurie įvairių emigracinių komisijų išmaigytį, bet įgyje teisę į emigraciją, trokšte trokšta atsivieškinti su Vokietijos žeme. Ir pasakykite po to, kad nereikalingos buvo belaisvių stovyklos? O kur tada vargšai dypukiniai emigrantai pasidėtu? Pro kokią skylę jie išlįstų į platią pasaulį?

Lahras - Dinglingenas tikrai skylė, bet gulinti prie geležinkelio, kuriuo važinėja traukiniai net iš Kopenhagos į pačią Romą. Vadinas, susisiekimas geras, o emigrantui juk susisiekimo ir reikia. Ne visai taip! Emigrantui, jeigu jis ne DP, reikėtų ir padidintos lovos išimiegoti, ir žmoniškiau palaikyti, ir žinoti, kada važiuos ir kaip jis važiuos, ir jo vaikui (jeigu jis tokį turi) laiku ir pakankamo kiekio virinto pieno. Tačiau Lahro - Dinglino emigrantai pažymėti garsiomis DP raidėmis, tad jiems visi aukščiau surašyti ir nesurašyti paprasto žmogaus reikalavimai netaikomi, jiems turi būti pakankamai gera ir belaisvių barakuose, kur jie turi melsti Dievą, kad nelytų, nes palijus telkšo visam rajone didelės balos, molis kimbą prie batų, ir didelės vargas nubėgti į virtuvę arba prausyklon. (Visiems atvažiuojantiems praktinis patarimas. Apsivieškinti prausyklon eilutę ir apsisaukite stipriausiais batais, nes kai reikės sunkų bagažą iš stoties parsivežti ir jį vėl atgal nuvežti arba iš stovyklos į virtuvę bulvės panešioti, prie blogesnio oro iš jūsų išėjimės eilutės gali likti skudurai.)

Dypukas, kaip-ne — kaip, žmogus. O dviejų vienas į antrą panašių žmonių žemėje nėra. Tad ir Lahro-Dinglino stovykloje — margumynas. Pirmiausiai — tautų margumynas: vengrai, jugoslavai, ukrainiečiai, lenkai, rusai, estai, latviai, lietuviai ir dar kitokie kurių po vieną kita. Paskui šeimininės padėties margumas: viengungės motrys, viengungiai vyrai, šeimos be vaikų, šeimos su vaikais, šeimos su mažais vaikais. Pagal šitokias kategorijas

## Skautiškuoju keliu

ISEJO TIK „SKAUTAS“  
nes „Aida“ audros kaziuk nupūtė ir jo nebesigirdi.  
Sesės Skautės ir Broliai Skautai, skaitykite ir remkite lietuvišką skautišką spaudą!  
Sesės Vadovės ir Broliai Vadovai, nepatingėkite paraginti ir padėti savo sesutėms ir broliukams užsiprenumeruoti „Skautą“.  
„Skauto“ 1 nr. jau išėjo.  
Prenumerata šiems metams 1 doleris (DM oficialiu kursu). Apie išėjusius naujus leidinius bus skelbiama spaudoje.  
Užsakymas ir pinigų siūsti „Rūtos“ Atstovui Vokietijoje: v. sl. sj. John E. GILUN, (14b) TUBINGEN, Kirchgasse 1. „Rūtos“ Atstovas Vokietijoje.

## Maloniems skaitytojams ir platintojams

„Lietuvis“ leidžiamas dukart savaitėje — trečiadieniais ir šeštadieniais. Paskiro egz. kaina Vokietijoje — 0,40 DM, mėnesinė prenumerata — 3 DM.  
Prenumeratos kaina užsieniui, apmokant pinigais Vokietijoje — 4 DM mėnesiui. Užsienio prenumeratoriai, kurie negali apsimokėti Vokietijoje DM arba atsiųsti po 10 tarpt. pašto kuponų už 1 egz. prenumeratą mėnesiui, laikraštį užsisako per „Lietuvio“ užsienio atstovus.  
Užsienio atstovybių adresai:  
D. BRITANIJA: Mr. J. Palsis, 10, Warrel's Terrace, BRAMLEY-LEEDS, England.  
Prenumeratos kaina 5 shil. mėnesiui.  
JAV: Mr. Steponas Nasvytis, 4579 W 157 St., CLEVELAND, Ohio, USA.  
Prenumeratos kaina 0,50 dol. mėnesiui.  
KANADA: Mr. K. Andriuskevičius, 3A—4th Ave., Ville La Salle, Montreal, Que., Canada.  
Prenumeratos kaina 0,50 dol. mėnesiui.  
AUSTRALIJA: Mr. Mockūnas, 68 Stuart Road, Dullwich, ADELAIDE, S. A., Australia.  
Prenumeratos kaina 4 shil. mėnesiui.  
BELGIJA: Mr. Stp. Paulauskas, 81/186, Paire du Horloz, LIEGE, BELGIE.  
Prenumeratos kaina 26 fr. mėnesiui.  
VISUOSE KITUOSE KRASTUOSE gyvenantieji prenumeratoriai, iki ten bus paskirti mūsų atstovai ir nustatyta kitokia prenumeravimosi bei atsiskaitymo tvarka, „Lietuvi“ užsisako, pasiūsdam tiesiog jo Administracijai (13b Memmingen, Postfach 2, Germany) po 10 tarpt. pašto kuponų už vieną laikraščio mėnesinę prenumeratą.  
Ta pačia tvarka atsiskaito ir buv. „Minties“ bei „Mūsų Kelio“ skolininkai pažymėdami, už katra laikraštį ir kurį laiką atsiskaitoma.

jie ir į tuos medinius barakus skirstomi. Vadinas, kur jau vaikas, tai ir vaikas — skamba riksmas, riksmeliai ir riksmeliūkščiai. O kur viengungiai vyrai, ten „arielkos“ išgeriama, ten kartais harmonika užgroja. Apie viengungių moterų barakus melnės dievaitės garbintojai slankioja.

Margi žmonės, margi ir jų interesai, kuriuos galima suskirstyti pagal tuos kraštus, į kur važiuojama. Australai susiriedami giria gyvenimą savo nežinomam kontinente, amerikoniai dūsauja ir svarsto aplinkybes juos laukiančioje Grohno, Tirpitzo ar Seedorfo stovykloje, o visi kitokie, kaip čiliečiai, argentiniečiai ir kiti nepaminti išstipsta šių didžiųjų grupių masėje, užleisdami kiek vietos pasireikšti kamadičiams, kurių per pusmirtį šiomis dienomis pakeičia maršrutą ir važiuos nebe per mirštes geidžiantį Neapolį, o per Bremeną.

Visokių esama, bet visų neprašysi. Mes, kaimo žvilgsnį į vaikinių šeimų baraką. Štai, ponitė lietuvė su dviem mažais berniukais išvažiuoja į Australiją nežinomos laimės ieškoti. Kampe lenkų pora su maža dukrele, kuri kas penkioms minutėms rekia ir kas penkioms tyli. Kitame kampe — kita pora su sūneliu, kurį kas vakaras, barimui lydinti, sodina ant puoduko, o sūnelis kas vakaras „padaro“ jį lovą. O štai pirmosios rusų emigracijos palikuonys: motina, sū-

## Vizos į Kolumbiją

Kunigas N. Saldukas iš Kolumbijos praneša, kad jis rugsėjo 1 d. į Berno Kolumbijos konsulatą išsiuntė įvažiavimo vizas sekretėms asmenims:  
Vladui Sapėntui su žmona,  
Jonui Malinauskui,  
Jonui Malukui su žmona,  
Jeronimui Kantaravičiui,  
Ignui Lapšui su žmona ir dviem vaikais, gyv. IRO Lager Kufstein, Tirol,  
Antanui Arminui, DP Camp, Diepholz,  
Kęstučiui Kalėdai su žmona ir dviem vaikais, gyv. Šveicarijoje, Reineck, Bahnhofstr.  
Minėti asmenys prašomi betarpiiai arba per Baifą tvarkyti savo dokumentus ir kitus reikalus. (Vizų numeris yra Ex 5947/105 del 30 de agosto de 1949.)

## Pabaltiečių susirinkimas Paryžiuje

Paryžius. Lietuvių šalpos draugijos Prancūzijoje informacijos skyrius praneša, kad rugsėjo 8 d. šventės proga Paryžiuje įvyko pirmasis bendras lietuvių, latvių ir estų susirinkimas, kurį globojo Lietuvių šalpos draugija ir latvių bei estų savitarpio pagalbos komitetai.

Bendram posėdžiui pirmininkavo tėvas J. Kubilius S. J., o vicepirmininkais buvo estų komiteto pirmininkas skulptorius K. Pehme ir latvių komiteto pirmininkas teisėjas A. Sveics. Susirinkimas išklaušęs buv. Lietuvos seimo vicepirmininkės ir Lietuvos moterų katalikių sąjungos pirmininkės M. Galdikienės, estų žurnalisto G. Parnuu, latvių prof. H. Pestmalio bei inž. J. Bulotos pranešimų priėmė visą eilę protesto rezoliucijų. Kartu buvo priimti sveikinimai Prancūzijos vidaus reikalų ministeriui, dėkojant už leidimą naudotis tradiciniu Prancūzijos svetingumu ir vaišingumu, o taip pat IRO delegatui Prancūzijoje V. Valentin-Smithui, dėkojant už paramą ir globa. Protesto dėl Pabaltijo tautų naikinimo rezoliucijos pasiūstos visai eilei tarptautinių organizacijų bei eklezijų įstaigoms.

### IEŠKIJIMAS

Ragaliausko Vacio iš Raseinių apskr., Betygalos valsė. Agelaičių km ieško Glavinaskas Antanas, Bs. Aires, Colle Colonia 275, R. Argentina.

mus, jo žmona, ir du berniukai. Jie visi važiuoja į Australiją. O jų pagrindinis bruožas, kad jie nuo ryto ligi vakaro ir nuo vakaro ligi ryto barasi. Del nieko. Del menkniekio. Sakysime, dėl uodo, kuris vaikui įkando.

Vieną vakarą, apie dvyliką, pareina vyras iš YMCAos klubo (toks taip pat yra emigrantų stovykloje) ir tiesiai prie savo lagamino. Atidarė ir tuojau užpuolė snausti besirušiančią žmoną:

- Tu buvai įlindus į mano lagaminą!
- Ne. Nebuvau.
- Buvai! Kiek kartų Tau sakiau nekisti nagų? O tu vis neklausai!
- Sakau, kad nebuvau tavo lagamino atidariusi.
- Tu man nekalk! Aš jau žinau! Šitas aparatas gulėjo taip, o dabar guli šitaip. Tai kas jį apskuko.
- Aš norėjau tik pasizūrėti... išveblena prie sienos priekšpirta žmona.
- Pasizūrėti!... — ir barimas vis įgauti stipresnės formas, jis vis auga, stiprėja, kol pabunda vienas vaikas ir pradeda rėkti, paskui antras, trečias, ketvirtas... Ir taip vidury tamsios naktelės sukuriama barakinis koncertas, kuriam skambant jokia šios žemės dūšia neįstengs miegoti.

O ryto septyniata valanda greit ateina. Vėl reikia bėgti kavos, paskui, gal, bulvių skusti, paskui pietų, paskui vakarienės, o viso to veikimo tarpuose reikia gaudyti kokį pareigūną: gal pasakys, kada sekantis transportas, gal jau sąrašai iš Neuenbūrgo atėjo, gal užmiršo į sąrašus įtraukti, gal jau dūšis cigaretės... Ir taip žmogus plūkie kiekvieną dieną, gadindamas ir taip jau apsūbusią širdį, kol vieną gražią dieną, pakraus savo sunkųjį bagažą, pasiimsi vaikus, rankinius lagaminus, sėsi į specialų traukinį ir išvažiuosi arba į Neapolį laivo laukti, arba į Bremerhaveną, kur, tur būt, panašūs, tik gal daugiau modifikuoti išgyvenimai laukia.

Ir visa tai dėl to, kad nori nusikratyti dviejų raidžių — DP, kad nebeneri būti ubagas, o naudingas kurios nors bendruomenės narys, kuris savo darbu pelno sau žmonišką gyvenimą ir neša naudą tam kraštui, kuriame dirba. M. Celianka.

## Kelionė į Australiją

Sidnėjus, rugsėjo 7 d. (United Press) J. J. Healy, Australijos uostų darbininkų federacijos generalinis sekretorius pareiškė, kad kai kurie laivai, kuriais gabenami imigrantai iš Europos yra tokiaime blogame stovyje, kad jie netinka ir galvijų transportui.

Kai kurie laivai taip dvokė, kad Sidnėjaus uosto darbininkai atsisakė juose dirbti, iki jie nebus išdezinfekuoti.

(New York Herald Tribune)

## Lietuvis politrukas Badene

Freiburgas. Čia laiks nuo laiko atvyksta iš Baden-Badeno sovietų repatriacinės komisijos narys, kuris priima norinčius repatriuoti. Tam tikslui Imendingene (Badenas) yra įsteigta speciali stovykla. Tačiau norinčių grįžti atsiranda labai mažai. Anksčiau atvykdavo latvis politrukas kap. Liepa, su kuriuo lietuviai išleisdavo į polemiką ir neretai savo argumentais jį taip priremdavo prie sienos, jog jis nesugebėdavo atsikirsti. Dabar atvyksta iš Dzukijos kilęs lietuvis politrukas, irgi sovietų armijos kapitono uniforma. Pasikažėjęmu metu jis giria kolūkių tvarką, teisinga masinius lietuvių ištrėmimus ir pan. dp.

Rugsėjo 11 d. čia buvo surengtas tautos šventės — rugsėjo 8 d. proga — iškilmingas posėdis, kurio metu ilgesnį pranešimą apie tarptautinę padėtį padarė prof. D. Krivickas.

## 1934

(Atleista iš 3 psl.)

žią valdininkę Juliją (erotika Ingsoco yra uždrausta). Jos galva taip pat pilna Ingsoco idėjų, tačiau tik iki juostos. „Žemiau liemens“ ji yra revoliucionistė. Jie sulaužo konstituciją.

„Mincijų policija“ teleskryno pagalba juos pagauna. Lovoje beskaitančius Golsteino knygą (iš tikrųjų taip pat partijos leista). Kankinimų metu jie vienas kitą išduoda. Meilė miršta. „Revoliucija“ užgniauziama pačioje pradžioje.

Ir Smithas, vienintelis, kuriam buvo pasivaidenuši žmogiškojo gyvenimo pravaistė, gerai žinodamas, kad melnės ministerija jį vėl „atvers“, rašo savo — paskutinio žmogaus — nekrologą pačiam sau. Orwellio satyra nėra be spragų. Kiekvienas apdairus kritikas jam prikištų eilę prieštaravimų, neaiškumų. Tačiau bendras išpūdis yra šiurpus. „Jei tu nori pamatyti ateitį, šako vienas „vidinės partijos“ narys, „tai išvažiuok batą, trypiantį žmogaus veidą — amžinai.“  
George Orwell: „Nineteen eighty-four“, Secker & Warburg, London

# Lietuvis

## Drąsos, daugiau drąsos...

Trys žodžiai, paimti iš Europos Tarybos seimo pirmininko Henry Spaako užbaigiamosios kalbos Strassburge bene geriausiai nusako šio meto reikalavimus, statomus laisvosios Europos dalies politikos vairuotojams. Drąsos, daugiau drąsos...  
Jei didysis karys Napoleonas savo tikslams pasiekti reikalavo trijų dalykų: pinigų, pinigų ir dar kartą pinigų, mūsų laikotarpiu dviejų ideologijų susidūrimo ir „šaltojo karo“ akivaizdoje reikalaujama drąsos, drąsos ir dar kartą drąsos.

Vertinant Strassburgo seimo pirmosios sesijos darbą išeinant ne iš oficialių kalbų komplimentų salvių, o iš realios perspektyvos, tektų apgailestauti, kad tas Spaako šūkis nebuvo metas pasauliniam tam seimui prasidedant. Kiek bebūtų sveikintina laisvosios Europos dalies politikų iniciatyva imtis žygių tarpiniam laisvųjų tautų susibūrimui, tiek apgalvintas faktas, kad to seimo veiklos horizontali paliečia tik labai siaurą Europos kontinento dalį.

To seimo paruošiamoji uvertūra leido ir sovietų pavergtosioms tautoms tikėtis, jei ir ne visiško jų interesų supratimo ir įvertinimo bendroje kovoje už visos Europos vienybę, tai bent tos pačios drąsos, kuri taryk švystėjo atskirų politikų akyse ir žodžiuose. Visa tai nubluko įvykusio seimo posėdžių eigoje, gi liko tik tyliai plėvėsuojančios vėliavos prie tų delegacijų buveinių, kurios liko slankioti seimo kuluaruose...

Strassburgo seimas priėmė Europos tautų žmonių teisių chartą. Gaila, tos chartos nuostatų mes dar neturime, tačiau spauda praneša, jog į numatomą steigti specialų teisumą dėl tos chartos nuostatų pažeidimo galės kreiptis kiekvieno į Europos Tarybą įeinančio krašto pilietis. Jeigu toks nuostatas tikrai būtų toje chartoje, jis geriausia liudytų apie Europos Tarybos pradinio darbo drąsos stoką. Tai reikėtų, kad milijonai žmonių, atsidūrę laisvoje Europos dalyje ieskodami minimalių žmogaus teisių, susiduria su nauja paragrafų geležine uždanga, kuria užsitveria laisvosios Europos tautos. Tarptautinės teisės praktikoje mažumų apsaugos ir teisių problema nėra naujas dailtas. Šiandieną dar per anksti spėlioti, ar Strassburgo seimas tą svarbų reiškinį tikrai ir bus aplenkęs kas sveiku protu galvojančiam sunku išvažiuoti ir suprasti. Tačiau kaip tik, rodos, tokioje žmogaus teisių chartoje turėjo puikiausios progos pasireikšti tai, kas parodytų pasauliui ne vien laisvosios Europos politikų drąsa, bet ir šiam metui reikalingą kovingumą.

Europos seimui posėdžiaujant ir mes turėjome savo delegaciją. Seimas pasibaigė, apilto spaudos komentarai, o apie mūsų delegacijos veiklą neišgirdom nė žodžio. „Basler Nachrichten“ praneša bent apie latvių įteiktą memorandumą. Tai tik patvirtina pasiklausius gaudus, kad šį sykį mūsų veiksmams nebuvo suderinti su mūsų kaimynų latvių ir estų veiksmais, kas, sakoma, padarė blogą išpūdį.

Nuostabi tyla, kuri gaubia mūsų, tiesa, kiek pavėluotai sudarytą, Europos sąjūdžio komitetą, tik patvirtina tarmenį, kad ne visai vykusiai išnaudojome Europos seimo progą savo bylos reikalams. Ar čia turime reikalo tik su drąsos, ar ir su iniciatyvos stoka?

„Drąsos, daugiau drąsos“ iš savo kolegų reikalauja Europos politikas ir belgų valstybės vyras H. Spaakas. Drąsos jis reikalauja iš tų politikų, kurie ryžtasi stoti laisvos Europos reorganizacijos politikos pirmose pozicijose. Kokius gi reikalavimus stato pats gyvenimas tiems vyrams, kurie yra atsidūrę prieš daug sunkesnius uždavinius — iškovoti savo tautai laisvę? Vargu, ar čia pakanka vien drąsos. Ne vieta čia nustatinti reikalingas kvalifikacijas tiems vyrams, kurie stovi mūsų krašto laisvimo darbo ir politikos vadovybėje. Tačiau gal būtų gera, kad ir jie kartais prisimintų tuos Spaako žodžius: „Drąsos, daugiau drąsos.“  
J. Pamušis.

## Lietuviai pasaulyje

Dail. A. Tamošaitienė buvo pakviesta dalyvauti didžiojoje Kanados tautinėje parodoje, vykusioje Toronte nuo rugpiūčio 26 d. iki rugsėjo 10 d. Parodoje lietuvių dailės darbas paskirta atskira patalpa. Buvo sudarytos sąlygos, kad dvi Montrealio Dailės Akademijos studentės - A. Mažekaitė ir M. Dzėtaveckaitė - galėtų iš Montrealio į Torontą atvykti su staklėmis ir čia pademonstruoti, kaip audžiami tautiniai drabužiai. Parodoje buvo išstatyti Tamošaitienės kilimai, tautiniai drabužiai, audiniai, mezginiai ir V. Balčiūnaitės lietuviškos lėlės. (Vienybė).

Tarptautiniame festivalyje, kas metai ruošiamame Vancouverio mieste, šiais metais pakviesti dalyvauti ir lietuviai. Festivalyje dalyvaus 17 tautų. Pasirodoma bus tautiniai šokiai, dainomis ir tautiniai dirbiniai. Festivalis įvyks spalio mėn. 26-29 d. d. Savaitę prieš festivalį visų tautų tautiniai drabužiai bus išstatyti didžiausios miesto prekybos įmonės vitrinose. (Nepr. Liet.).

Lietuviškasias klases prie Kanados mokyklų įsteigti stengiasi Montrealyje gyvenantieji lietuviai. (Nepr. Liet.).

Kanados Montrealio universitete studiuoja 3 lietuvaitės: K. Lukošūtė, E. Narbutaitė ir Dr. Sidlauskaitė. Tame pačiame universitete paskaitas skaito lietuviai Dr. Povilaitis ir Dr. Josiukas. Mokslinį darbą kitose Kanados vietose dirba prof. Povilaitis ir Dr. Senikas. (Vienybė).

P. Vaitonis Kanados šachmatų pirmenybėse pereinamajai taurėi ir meisterio vardui įgity laimėjo 5-ą vietą. (Nepr. Liet.).

Į Lietuvos Bendruomenę susibūrė Ottawoje ir jos apylinkėse gyvenę lietuviai, nenorėdami paremti Kanados lietuvių organizacijų susiskaldymą. Liet. B-nė nepriklauso nei Kanados Liet. Centro Tarybai nei Kanados Liet. S-gai, tačiau su abiejų organizacijų centriniais organais palaiko ryšį. (Nepr. Liet.).

Didelį išradimą dažu gamybos srityje padarė inž. Leonas Stankus, išrasdamas nedegamus dažus. Inž. L. Stankus savo išradimą užpatentojo ir pradės masinę tokių dažų gamybą, kuri gali iššaukti perversmą visoje dažu gamybos pramonėje. (Nepr. Liet.).

Pasaulio Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjungos skyrius įsteigtas Kanadoje. Į laikinąją valdybą išrinkti: L. Stankus - pirm., A. Barauskas - vicepirm., St. Kryževičius - sek., V. Dargis ir A. Juozapavičius - nariai. (Nepr. Liet.).

Kultūros fondo skyrių organizuoja Clevelande apsigyvenusieji tremtiniai. Organizacinę komisiją sudaro: I. Malinauskas A. Mikulskis, A. Augustinacienė, M. Zilinskienė, J. Daugėla, V. Kizlaitis ir V. Brazulis. (Vien.).

Lietuviškąją radijo programą stengiamasi suorganizuoti Clevelande. Joje, šalia žinių iš vietos lietuvių gyvenimo, būna daug vietos skiriama muzikinei daliai. Jai tvarkyti kviečiamas čiuurlioniečių dirigentas A. Mikulskis. (Vien.).

Lietuvių Sąjunga Brazilijoje išlaiko dvi pradžios mokyklas, kuriose dirba 3 brazilės mokytojos ir 2 lietuviai mokytojai. Pastarieji moko lietuvių kalbos. Vaikai, baigę šias mokyklas, turi lygias teises su baigusiais brazilų pradžios mokyklas. (Vien.).

Brazilijoje šiuo metu priskaitoma apie 50-60.000 lietuvių, Argentinoje — apie 40.000 ir Urugvajuje — apie 15.000. (Vienybė).

## KZ režimas Rytų zonoje

Berlynas. (T) Per sovietinių saugumo organų tarnautojų (vokiečių) neatsargumą pavyko sužinoti, kad šiuo metu Vokietijos rytinės zonos koncentracijos stovyklose kalinama 47.280 kalinių.

Pagal vieną prieš 6 savaites išleistą potvarkį, trečdalis šių kalinių yra aprenkti baltai-mėlyna nacių kalinių uniforma. Šios nacių kalinių uniformos tik prieš keletą mėnesių atrastos vienoje Thüringijos vietovėje.

Atskirose stovyklose kalinama: Sachsenhausen — 18.780, Buchenwalde — 14.300 jaunimo KZ stovykloje Michalkene — 3.000, Torgau — 4500 ir Bautene (pereinamoji stovykla deportuojamiesiems į Sov S-ga) — 6.700.

Berlyniškio „Abend“ pranešimu, visi darbingi kaliniai, kurie karinio teismo arba administratyviniu būdu nubausti ilgesniam negu 3 m. laikotarpiui, savo baumes turėsią atlikti Sov. Sąjungoje. Žinoma, tai taikoma tik politiniams kaliniams, prie kurių priskaitomi ir ūkio sabotatoriai bei šnipai.

Iš kai kurių šaltinių ateinančiomis, galutinai nepatvirtintomis žiniomis, šių KZ stovyklų būklė yra tokia, kad net sovietų saugumo viršininkas Vidurio Europai, gen. Merkulovas, inspekcijos metu labai nustebęs. Jis, būk, įsakęs kalinių būklę ir higienos įrengimus pagerinti.